

Utlåtande Rotel I (Dnr KS 2020/415)

Riktlinjer avseende lokalupplåtelse - demokrativillkor

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.
Riktlinjer avseende lokalupplåtelse – demokrativillkor, enligt bilaga 2 till
utlåtandet, godkänns.

Föredragande borgarrådet Anna König Jerlmyr anför följande.

Ärendet

I enlighet med kommunfullmäktiges budget 2020 ska kommunstyrelsen, i samarbete med berörda nämnder, ta fram stadsövergripande riktlinjer för lokaluthyrning som möter stadens demokrativillkor.

Beredning

Ärendet har initierats av stadsledningskontoret och remitterats till, fastighetsnämnden, idrottsnämnden, kulturnämnden, kyrkogårdsnämnden, socialnämnden, utbildningsnämnden, äldrenämnden, Bromma stadsdelsnämnd, Farsta stadsdelsnämnd, Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd, Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd, Kungsholmens stadsdelsnämnd, Norrmalms stadsdelsnämnd, Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd, Skarpnäcks stadsdelsnämnd, Skärholmens stadsdelsnämnd, Spånga-Tensta stadsdelsnämnd, Södermalms stadsdelsnämnd, Älvsjö stadsdelsnämnd, Östermalms stadsdelsnämnd och Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd.

Fastighetsnämnden menar att det finns all anledning att försäkra att verksamhet som bedrivs i stadens lokaler är förenliga med en demokratisk

värdegrund men anser att det inte framgår om riktlinjerna även avser lokalupplåtelser inom kontorets bestånd.

Idrottsnämnden ser positivt på att demokratikrav vid lokalupplåtelser konkretiseras genom tydliga riktlinjer och som innebär en gemensam utgångspunkt för samtliga nämnder vid uthyrning.

Kulturnämnden anser att riktlinjerna för lokalupplåtelser med demokrativillkor kommer att vara ett bra verktyg för att säkerställa att förvaltningarnas arbete med lokalupplåtelser sker i linje med stadens mål.

Kyrkogårdsnämnden är positiv till förslaget, och kommer att inarbeta de nya skrivningarna när nya upplåtelser gällande hyresavtal eller en allmän nyttjanderätt tecknas.

Socialnämnden ställer sig positiv till att gemensamma riktlinjer tagits fram för att aktörer med odemokratiska värderingar eller som uppmuntrar eller möjliggör våldsbejakande extremism inte ska få tillgång till lokaler genom stadens försorg.

Utbildningsnämnden ser överlag positivt på riktlinjernas utformning och syfte.

Äldrenämnden ställer sig bakom förslaget till riktlinjer avseende lokalupplåtelse och anser att det är av stor vikt med tydliga och stadsövergripande riktlinjer så att stadens lokaler inte upplåts till en aktör som inte delar samhällets grundläggande värderingar.

Bromma stadsdelsnämnd ser positivt på att det tas fram gemensamma riktlinjer avseende lokalupplåtelser med fokus på demokrativillkor, för Stockholms stad.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd är positiv till en riktlinje gällande lokalupplåtelser kopplat till demokrativillkor.

Farsta stadsdelsnämnd har länge efterfrågat stadsgemensamma riktlinjer för kortare lokalupplåtelser och längre nyttjanderättsavtal. Vi anser dock att föreslagna riktlinjer är väl omfattande.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd ställer sig positiv till förslaget att upplåta lokaler till aktörer som uppenbart delar samhällets grundläggande värderingar.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd ställer sig positiv till förslaget att upplåta lokaler till aktörer som uppenbart delar samhällets grundläggande värderingar.

Kungsholmens stadsdelsnämnd ser det som onödigt byråkrati att kontrollera organisationsnummer, sociala medier, program och föreläsare för ovannämnda och liknande hyresgäster.

Norrmalms stadsdelsnämnd ställer sig positiv till föreslagen riktlinje.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd är positiv till att ett förslag till stadsövergripande riktlinjer för lokalupplåtelser tagits fram och att demokratikravet betonats.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd ser positivt på att det utformas klara och tydliga riktlinjer för lokalupplåtelse.

Skärholmens stadsdelsnämnd ställer sig positiv till förslaget om att inte upplåta lokaler till aktörer som inte delar samhällets grundläggande värderingar.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd ser positivt på att demokratikrav vid lokalupplåtelser konkretiseras genom tydliga riktlinjer och som innebär en gemensam utgångspunkt för samtliga nämnder vid uthyrning.

Södermalms stadsdelsnämnd ser positivt på att det tagits fram gemensamma riktlinjer för Stockholms stad avse-ende lokalupplåtelse med fokus på demokrativillkoren.

Älvsjö stadsdelsnämnd ställer sig positiv till förslaget att upplåta lokaler till aktörer som uppenbart delar samhällets grundläggande värderingar.

Östermalms stadsdelsnämnd ser positivt på att stadsövergripande riktlinjer för lokalupplåtelser som möter stadens demokrativillkor tas fram.

Mina synpunkter

Stockholm har ett rikt och livskraftigt föreningsliv. Otaliga ideella föreningar och organisationer bidrar genom sin skiftande verksamhet till stadens starka civilsamhälle. Betydelsen kan illustreras genom åtskilliga goda exempel. Föräldrar som samlas för att genomföra trygghetsvandringar, idrotts- och kulturaktiviteter, föreningar som erbjuder läxhjälp till ungdomar, en utsträckt hand till ensamma äldre. Listan kan göras betydligt längre och belyser vikten av civilsamhällets betydelsefulla bidrag till sammanhållningen i samhället. Det är i sammanhanget också viktigt att påpeka att ett starkt civilsamhälle är en förutsättning för en välmående demokrati. Den stora majoriteten av stadens föreningar bedriver ett arbete som berikar staden på en rad olika sätt, vilket jag verkligen vill understryka.

Samtidigt vill jag också understryka att principen om alla människors lika värde inte är förhandlingsbar för den grönbåa majoriteten. I Stockholm ska alla människor, oavsett bakgrund, sexuell läggning, etnicitet, kön och könsöverskridande identitet, funktionsnedsättning och ålder kunna komma till sin rätt och förverkliga sina livsdrömmar. Värderingar, ideal och uppfattningar som strider mot dessa principer ska inte tillåtas vinna fotfäste i staden, utan ska resolut bemötas med den samlade styrkan hos de starka demokratiska krafter som har sin hemvist här.

I syfte att säkerställa att offentliga bidrag från staden används på ett sätt som inte är förenligt med en demokratisk värdegrund, har staden tidigare i stadens budget för 2019, samt i riktlinjerna för arbetet mot våldsbejakande extremism, tydliggjort sin ståndpunkt att staden inte ska utdela ekonomiskt stöd till någon aktör som i ord eller handling motsäger sig ideal om alla människors lika värde, individens okränkbarhet och jämställdhet mellan könen. Vidare ska staden inte heller ge tillgång till lokaler till aktörer av det här slaget. Det är i syfte att värna denna demokratiskt grundläggande princip som stadsövergripande riktlinjer för utbetalning av föreningsbidrag och lokalupplåtelse har tagits fram.

Under den period som ärendet har varit ute på remiss har flera kloka synpunkter inkommit i samband med nämndbehandlingen från såväl flera partier i oppositionen som stadens olika förvaltningar. Jag vill passa på att adressera några av dem. Exempelvis har det framförts synpunkter på att begreppet ”utomparlamentariska metoder” måste förtydligas eller ändras så att de positiva företeelser, som omfattas härav, inte kan tjäna som förevändning för att neka föreningsbidrag. Jag delar den uppfattningen och konstaterar att begreppet inte längre finns med i riktlinjerna.

Vidare vill jag lyfta fram att det är viktigt att ageranden med konstnärliga ändamål inom kultursektorn bedöms med försiktighet i syfte att säkra den grundlagsskyddade konstnärliga friheten, vilket också framgår tydligt av riktlinjerna. Därtill ska stickprovskontroller genomföras av verksamhet som bedrivs med bidrag från staden eller i stadens lokaler för att säkerställa efterlevnaden av demokrativillkoret och verksamhetens faktiska omfattning.

Jag vill också lyfta en aspekt som idrottsförvaltningen har lyft i sitt remissvar. Vid massbokningar, till exempel säsongsbokningar av idrottshall eller fotbollsplan, räcker det med att nämnden vid ett tillfälle kontrollerar att demokrativillkoret uppfylls. Det behöver således inte kontrolleras av nämnden per bokning.

Vidare vill jag framhålla att lokala riktlinjer ute hos stadsdelsnämnderna, riktlinjer som kan fungera som ett komplement till, men aldrig stå i strid med, de stadsövergripande riktlinjerna fortsatt ska kunna användas.

Bilagor

1. Reservationer m.m.
2. Riktlinjer avseende lokalupplåtelse - demokrativillkor
3. Riktlinjer avseende lokalupplåtelse – demokrativillkor- med spårade ändringar

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Särskilt uttalande gjordes av borgarråden Karin Wanngård, Emilia Bjuggren, Jan Valeskog och Kadir Kasirga (alla S) enligt följande.

Det är glädjande att den grönbå majoriteten har lyssnat på våra synpunkter och ändrat ärendet där utefter. Särskilt gällande skrivelsen om ”utomparlamentariska metoder” som har ändrats till en bättre och tydligare formulering.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

Riktlinjer avseende lokalupplåtelse - demokrativillkor, enligt bilaga 2 till utlåtandet, godkänns.

Stockholm den 19 maj 2021

På kommunstyrelsens vägnar:
ANNA KÖNIG JERLMYR

Hans Altsjö

Särskilt uttalande gjordes av Karin Wanngård, Jan Valeskog och Emilia Bjuggren (alla S) och Rashid Mohammed och Torun Boucher (båda V) med hänvisning till Socialdemokraternas särskilda uttalande i borgarrådsberedningen.

Särskilt uttalande gjordes av Peter Wallmark (SD) enligt följande.

De nya riktlinjerna avseende lokalupplåtelse i Stockholms stad är ett steg i rätt riktning. Det är ett viktigt att villkoren för uthyrning av stadens lokaler ses över, både för att säkerställa att rätt verksamhet bedrivs i lokalen enligt avtal samt för att se till att verksamheten inte bryter mot lagar och regler. Staden måste också ta krafttag mot den olagliga andrahandsuthyrningen. Förekommer det att kontraktsinnehavaren hyr ut otillåtet i andra hand så är det i allas intresse att avtalet sägs upp och en seriös aktör ges möjlighet att hyra lokalen.

Det är viktigt att demokrativillkoren även säkerställer genom kontroll och uppföljning att staden inte bistår med lokaler till föreningar och projekt som motverkar jämställdhet mellan könen. Det är också viktigt att lokaler inte hyrs ut till föreningar som exkluderar personer på grund av politisk åsikt, kön eller etnicitet.

Ersättaryttrande gjordes av Lisa Palm (Fi) med hänvisning till Socialdemokraternas särskilda uttalande i borgarrådsberedningen.

Remissammanställning

Ärendet

I enlighet med kommunfullmäktiges budget 2020 ska kommunstyrelsen, i samarbete med berörda nämnder, ta fram stadsövergripande riktlinjer för lokaluthyrning som möter stadens demokrativillkor.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 9 mars 2020 har i huvudsak följande lydelse.

För att säkerställa att tillgång till lokaler fortsatt inte ska gå till aktörer med odemokratiska värderingar eller som uppmuntrar eller möjliggör våldsbejakande extremism har kommunstyrelsen formulerat kommungemensamma riktlinjer, bilaga 1 till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande. Av riktlinjerna framkommer att nämnderna ska föra in ett demokrativillkor i sina riktlinjer eller rutiner för handläggning av lokalupplåtelse. Demokrativillkoret konkretiseras i föreliggande riktlinjer genom att lokaler inte ska upplåtas till en aktör om den eller någon av dess företrädare, inom ramen för verksamheten

1. utövar våld, tvång eller hot eller på annat otillbörligt sätt kränker den enskildes grundläggande fri- och rättigheter,
2. diskriminerar eller på annat sätt bryter mot principen om alla människors lika värde,
3. rättfärdigar, främjar eller uppmunar till sådana ageranden som anges i 1 eller 2, eller
4. motarbetar det demokratiska styrelseskicket.

Av riktlinjerna framkommer hur demokrativillkoret säkerställs samt vilken information som ska kontrolleras i samband med lokalupplåtelse. Utöver ovanstående ges stöd i avtalsskrivning i riktlinjerna.

Riktlinjerna stödjer arbetet med att uppnå Stockholms stads verksamhetsmål 2.4. *Stockholm är en modern kultur- och evenemangsstad med en stark besöksnäring* samt 3.2. *Stockholm använder skattemedlen effektivt till största nytta för stockholmarna*. Stadsledningskontoret bedömer att riktlinjerna inte får några konsekvenser gällande befintlig organisation eller ekonomi i form av ökade driftskostnader.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige att besluta att förslag till riktlinjer avseende lokalupplåtelse godkänns med hänvisning till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Beredning

Ärendet har initierats av stadsledningskontoret och remitterats till fastighetsnämnden, idrottsnämnden, kulturnämnden, kyrkogårdsnämnden, socialnämnden, utbildningsnämnden, äldrenämnden, Bromma stadsdelsnämnd, Farsta stadsdelsnämnd, Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd, Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd, Kungsholmens stadsdelsnämnd, Norrmalms stadsdelsnämnd, Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd, Skarpnäcks stadsdelsnämnd, Skärholmens stadsdelsnämnd, Spånga-Tensta stadsdelsnämnd, Södermalms stadsdelsnämnd, Älvsjö stadsdelsnämnd, Östermalms stadsdelsnämnd och Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd.

Fastighetsnämnden

Fastighetsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 16 juni 2020 följande.

Fastighetsnämnden godkänner och överlämnar kontorets tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av Gerardo Berrios (V), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Dennis Wedin m.fl. (M), Emilie Fors (L) och Martin Hansson (MP), *bilaga 1*.

Fastighetskontorets tjänsteutlåtande daterat den 24 maj 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Det finns all anledning att på olika sätt försöka säkra att verksamhet som bedrivs i stadens namn omfattas av de värderingar som ska präglade ett demokratiskt samhälle och principen om alla människors lika värde. Enligt de föreslagna riktlinjerna ska nämnder och styrelser genom uppföljning ”säkerställa att ekonomiska bidrag, tillgång till lokaler och föreningsbidrag fortsatt inte går till någon aktör med odemokratiska värderingar eller som uppmuntrar eller möjliggör våldsbejakande extremism”. Riktlinjerna har arbetats fram i samråd med förvaltningar som företrädesvis hyr ut på korttidskontrakt till föreningsliv, exempelvis kultur-, idrotts och utbildningsförvaltningen. Det framgår inte om riktlinjerna även avser lokalupplåtelse inom kontorets bestånd.

Kontoret hyr ut lokaler på affärsmässiga grunder och dess externa hyresgäster är i regel sedvanliga kommersiella aktörer. För de flesta fallen så är den enda prövning som görs huruvida den tilltänkta hyresgästen har ekonomisk förmåga att uppfylla hyresvillkoren och att den förmågan är till synes stabil, givet kraven i det enskilda

fallet. Undantag sker till exempel vid uthyrning av saluhallsplatser då även den tilltänkta hyresgästens förmåga att bedriva föreslagen verksamhet bedöms. När det gäller föreningar tar kontoret in stadgarna samt senaste årsmötesprotokoll för att säkerställa vem som är behörig firmatecknare med mera.

Mot ovanstående kan kontoret redan idag ha hyresgäster som inte i alla delar står bakom de uppräknade principerna i demokrativillkoret. Kontoret har inte upplevt några omfattande problem på grund av bristande uppfyllnad enligt definitionen, men har som regel heller ingen större insyn i respektive verksamhet utifrån huruvida dessa har odemokratiska värderingar eller uppmuntrar/möjliggör våldsbejakande extremism.

Utöver en ekonomisk analys kan kontoret kontrollera stadgar utifrån ändamålsparagrafer, verksamhetsberättelser, verksamhetsplaner, media, olika digitala plattformar etcetera för att få underlag för bedömningen om huruvida hyresgästen uppfyller demokrativillkoret. Arbetet med respektive upplåtelse blir då givetvis mer omfattande, men skulle till exempel kunna rationaliseras av en mall av vilken framgår vad kontoret ska kontrollera för att säkerställa att villkoret är uppfyllt. Det bör dock övervägas huruvida ett demokrativillkor, så som det definieras och förväntas hanteras i enlighet med remissen, i alla delar är lämpligt i kontorets kommersiella verksamhet för att uppnå den önskade effekten.

Kontoret önskar förtydliganden kring hur långtgående dessa undersökningar förväntas vara samt undrar kring vilka konsekvenser det ska få om kontoret skulle teckna hyresavtal med demokrativillkor. Låt säga att en av kontorets hyresgäster är en klädbutik som ingår i en större kedja och som visar sig använda barnarbete i framställningen av butikens kläder. Det innebär per den angivna definitionen en kränkning av barn. Ska situationen i så fall kunna utgöra ett avtalsbrott och därmed grund för uppsägning? Oavsett vilken skrivning man har parterna emellan i ett hyresavtal så är det inte juridisk självklart att det är skäligen grund för uppsägning. Liknande situationer kan uppstå vid bedömningen av hyresgäster och nyttjanderättshavare inom kultursektorn. En lokal upplåtelse till ett musikkollektiv skulle till exempel kunna användas för att repetera och uppföra verk med odemokratiska/kränkande texter. Frågan blir då hur kontoret på ett effektivt sätt ska kontrollera vandeln hos hyresgästerna i alla delar både inför och under avtalstiden. Detta fordrar mycket omfattande resurser och därtill en näst intill omöjlig objektiv bedömningsgrund.

Idrottsnämnden

Idrottsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 22 juni 2020 följande.

Idrottsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen och överlämnar det till kommunstyrelsen.

Reservation anfördes av Tobias Johansson m.fl. (V) och Alexander Ojanne m.fl. (S), *bilaga 1*.

Idrottsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 3 juni 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Generellt om idrottsnämndens lokalupplåtelser

Idrottsnämndens lokalupplåtelser består främst av korttidsupplåtelser av idrottsytor och lokaler (bokningar av idrottsanläggningar) genom nämndens bokningssystem. Idrottsnämnden upplåter därigenom dagligen lokaler och ytor inom cirka 200 utomhusytor och 300 inomhusanläggningar till hundratal olika aktörer, såväl föreningar, företag, förbund som privatpersoner.

Idrottsnämnden upplåter även hela idrottsanläggningar för större evenemang genom fristående bokningar och fasta lokaler genom reguljära hyresavtal, då främst till idrottsföreningar med löpande verksamma inom idrottsnämndens anläggning men även till olika aktörer inom skolväsendet.

Synpunkter

Idrottsförvaltningen ser positivt på att demokratikrav vid lokalupplåtelser konkretiseras genom tydliga riktlinjer och som innebär en gemensam utgångspunkt för samtliga nämnder vid uthyrning. För enskilda handläggare kan förslagna riktlinjer utgöra ett stöd vid handläggning när indikationer finns om att en aktör som nyttjar eller önskar nyttja stadens lokaler agerar på ett sätt som inte är förenligt med demokratiska värderingar.

Förvaltningens uppfattning är att riktlinjerna är framtagna med utgångspunkten i fristående förfrågningar av att nyttja stadens lokaler och inte är anpassade utifrån omfattande löpande upplåtelseverksamhet, med etablerade parter, så som vid bokningar av idrottslokaler och idrottsytor. Förvaltningen ser därför att det bör förtydligas i riktlinjerna hur kontroller vid löpande, omfattande, upplåtelseverksamhet ska genomföras proportionerligt utan att utgöra en för omfattande administrativ uppgift vid jämförelse med ändamål och risker.

Demokrativillkor

Av förslag på riktlinjer framgår att nämnder i sina riktlinjer eller rutiner för handläggning av föreningsbidrag ska föra in ett *demokrativillkor*, i vilket det ska tydliggöras att det är en förutsättning att aktören uppfyller demokratikravet för att få tillgång till stadens lokaler. Idrottsnämnden upplåter lokaler till såväl privatpersoner, företag, förbund och föreningar där flertalet aktörer är helt oberoende från handläggningen av föreningsbidrag.

Idrottsnämndens rutiner och riktlinjer för föreningsbidrag reglerar, avseende lokalupplåtelser endast det föreningsstöd som noll- och subventionerad taxa innebär. Ett ska-krav att reglera tillgång till lokaler genom föreningsbidragsregler bedöms därav inte vara lämpligt.

Riktlinjer

Enligt riktlinjer ska följande kontrolleras i samband med lokalupplåtelser:

1. Kontrollera att organisationen uppfyller demokrativillkoret

2. Om aktören uppfyller kravet ska nämnden/bolaget granska förfrågan i övrigt.
Punkt 1

I riktlinjerna framställs att huvudregeln är att den som vill nyttja en lokal ska visa att villkor för upplåtelsen är uppfyllda, däribland demokrativillkor. Sökande kan exempelvis själva intyga i sin ansökan att deras verksamhet är förenlig med demokrativillkoret och därigenom presumeras uppfylla villkoret. Idrottsnämndens allmänna bokningsvillkor för idrottsanläggningar innehåller krav på att användare av lokaler ska främja och respektera demokratiska principer, mänskliga rättigheter och jämställdhet och idrottsnämnden förbehåller sig rätten att neka eller avboka kunder ifall kravet inte uppfylls. Vid bokningar intygar därav samtliga kunder att demokrativillkoret uppfylls och presumtion om demokrativillkorets efterlevnad gäller. Förvaltningen ser det inte som hanterbart att vid varje enskilt bokning kontrollera demokrativillkor ytterligare, utan riktlinjernas skrivning om presumtion vid intygande bedöms som ändamålsenlig.

Undantag

Förvaltningen anser att skrivningen om undantag från kravet att föreningen inte ”diskriminerar eller på annat sätt bryter mot principen om alla människors lika värde” behöver förtydligas, alternativt kommer att behöva förtydligas i nämndens egna regler för annars kommer tolkningsproblem att uppstå.

I riktlinjerna står att ”inom det civila samhället förekommer ofta organisering som enbart riktar sig till vissa grupper av individer, exempelvis kvinnor, ungdomar eller personer med en viss funktionsnedsättning. Sådan särorganisering är ibland nödvändig för att uppfylla syftet med föreningens/organisationens verksamhet. En förening/organisation kan bedriva en verksamhet som enbart riktar sig till en viss grupp av individer om det är legitimt med hänsyn till dess syfte”.

Föreningens syfte anges i stadgarna. Utan närmare precisering kommer förvaltningen från fall till fall få bedöma om det legitimt att föreningen endast vänder sig till en grupp med hänsyn till syftet med föreningen. Detta kommer även behöva motiveras till föreningen sett till att riktlinjerna öppnar upp för undantag utan en tydlig definition, det vill säga specifikation över vilka grupper som avses.

Punkt 2.

Förvaltningen efterfrågar förtydligande vad innebörden av stycket under rubriken ”*Kontrollera följande uppgifter*” har.

- *Tidigare upplåtelser som beviljats eller avslagits*
- *Vilken verksamhet avsåg tidigare eventuell förfrågan/upplåtelse*
- *Skatter och avgifter, moms, arbetsgivaravgifter eller F-skatt samt*

skulder hos kronofogden för hyresgästen respektive nyttjanderättshavaren

Innebär uppräddade punkter krav som ansvarig nämnd vid varje förfrågan ska kontrolleras eller utgör det exempel på kontroller som kan genomföras?

Förvaltningen bedömer det inte som proportionerligt att vid Varje förfrågan om upplåtelser av temporär karaktär, så som

bokningar av idrottslokaler, kontrollera om kunder har oreglerade skulder och om kund har fullgjort sina åtaganden med skatter och avgifter och moms. Vid större upplåtelser, evenemangsbokningar, och reguljära hyreskontrakt är ovan nämnda kontroller lämpliga vid aktörer där berörd nämnd saknar kännedom.

Kulturnämnden

Kulturnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 22 september 2020 följande.

1. Kulturnämnden godkänner kulturförvaltningens och Stadsarkivets gemensamma tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.
2. Ärendet justeras omedelbart.

Särskilt uttalande gjordes av Jonas Naddebo (C), Kristina Lutz m.fl. (M), Hanna Gerdes (L) och Marie Grundström (MP), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Torun Boucher m.fl. (V) och Mirja Räihä m.fl. (S), *bilaga 1*.

Ersätтарыttrande gjordes av Johanna Hedin (KD), *bilaga 1*.

Ersätтарыttrande gjordes av Madeleine Kaharascho Fridh (Fi), *bilaga 1*.

Kulturförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 11 september 2020 har i huvudsak följande lydelse.

I grunden anser kulturförvaltningen och Stadsarkivet att riktlinjerna för lokalupplåtelser med demokrativillkor kommer att vara ett bra verktyg för att säkerställa att förvaltningarnas arbete med lokalupplåtelser sker i linje med stadens mål. Det finns dock en del aspekter som behöver belysas, där kulturförvaltningen anser att riktlinjerna i nuvarande form inte kommer kunna appliceras fullt ut på förvaltningens verksamheter.

Kulturförvaltningens arbete med lokalupplåtelser

Kulturförvaltningens arbete med upplåtelser av lokaler från uthyrningen av scenen i Kungsträdgården, som upplåts till ett 30-tal externa aktörer/arrangemang varje år, till tillfälliga upplåtelser av övningsrum i Kulturskolans lokaler och stödet till lokalförvaltande organisationer.

Kulturnämnden har i dagsläget inga fastställda riktlinjer för lokalupplåtelse.

Kulturförvaltningen avdelningar och Stadsarkivet har lokala rutiner för upplåtelse av lokaler, inklusive prissättning och bokningsvillkor. Kulturförvaltningen bedömer att nämnden kommer att behöva ta fram riktlinjer för lokalupplåtelser i linje med stadens riktlinjer, samt att en översyn behövs för att tillse att nämndens upplåtelseavtal utformas i linje med förslaget i riktlinjerna.

Det är för närvarande bara Kulturskolan som upplåter lokaler över längre tid till externa aktörer. Det rör sig då framför allt om övningsrum på tider då Kulturskolan själva inte nyttjar lokalerna. Utöver detta upplåter kulturförvaltningens övriga avdelningar lokaler till externa aktörer vid enstaka tillfällen. Stockholms stadsbibliotek uppger att de aldrig hyr ut bibliotekslokaler eller scener till aktörer som vill genomföra program i egen regi. SSB är alltid medarrangör vid programverksamhet i de fall någon extern part är inblandad. De enda formella lokalupplåtelser som SSB gör som bedöms omfattas av de föreslagna riktlinjerna är till filminspelningar, spelfilm såväl som reklamfilm och företrädesvis i Asplundhuset.

Stadsmuseet upplåter sina publika lokalytor samt hörsal och sammanträdesrum för förhyrning i första hand internt för stadens verksamheter samt på förfrågan till externa kunder. Stadsmuseet har även en utomhusscen som kan nyttjas för både egna och externa program. Cirka 60 externa gruppbokningar hanterades under 2019. Därtill görs ett 50-tal samproduktioner årligen, där Stadsmuseet är medarrangör. I avtalen som förvaltningen skriver med aktörerna framgår att Stadsmuseet kan avbryta ett evenemang av ordnings- eller säkerhetsskäl.

Utöver upplåtelse av förvaltningarnas egna lokaler ansvarar kulturnämnden genom kulturförvaltningen för stödgivningen till stadens lokalförvaltande organisationer, som omnämns särskilt i riktlinjerna (se särskild rubrik nedan).

Evenemangsplats Kungsträdgården

Kulturförvaltningen ansvarar för drift och upplåtelse av scenen i Kungsträdgården. Parken är med sitt centrala läge en av stadens viktigaste mötesplatser, med festivaler, konserter och idrottsaktiviteter året runt. Evenemangsplatsenheten är även remissinstans för tillståndsansökningar och upplåter marken för evenemang.

Scenen i Kungsträdgården upplåts till ett 30-tal externa aktörer/arrangemang varje år. Därtill görs ett 40-tal samproduktioner årligen, där kulturförvaltningen eller någon annan av stadens förvaltningar eller bolag är arrangörer. Samtliga evenemang som bokas till scenen i Kungsträdgården kräver polistillstånd. I avtalen som staden skriver med aktörerna framgår att kulturförvaltningen kan avbryta ett evenemang av ordnings- eller säkerhetsskäl.

Kulturförvaltningen anser att det bör framgå tydligare av riktlinjerna att de omfattar även upplåtelsen av scenen i Kungsträdgården. Kulturförvaltningen bedömer dock att det inte är praktiskt möjligt att fullt ut efterleva förslaget till riktlinjer när det gäller externa upplåtelser av scenen i Kungsträdgården. Framför allt gäller det denna skrivning under rubriken ”Granska förfrågan i övrigt” på s. 12:

”När lokaler upplåts för tillställning ska program och föreläsare meddelas till upplåtaren i samband med förfrågan.”

Ett kommersiellt evenemang som bokats till scenen i Kungsträdgården kan ha uppemot 50 artister/programpunkter, som inte alltid är klara vid bokningstillfället. Att i samband med bokning kontrollera att samtliga programpunkter lever upp till stadens riktlinjer är enligt kulturförvaltningens bedömning inte praktiskt möjligt, varken för evenemang på scenen i Kungsträdgården eller vid exempelvis Stadsmuseets lokalupplåtelser. Dessutom är det av största vikt att kulturförvaltningens arenor får fortsätta vara en plats för konstnärlig frihet, där en bredd av röster och uttryck kan komma till tals. Det finns en risk att en allt för snäv tolkning av riktlinjerna begränsar detta i för stor utsträckning.

Lokalförvaltande organisationer

Kulturförvaltningen ska genom förslaget till riktlinjer tillse att de lokalförvaltande organisationer som får stöd av kulturförvaltningen arbetar på samma sätt som staden avseende demokrativillkor.

Varje år fördelar kulturnämnden stöd till ett 30-tal lokalförvaltande organisationer runt om i staden. Stödet följs upp genom att aktörerna årligen redovisar hur stödet har använts, och kulturförvaltningen kontrollerar därigenom att stödet har använts på det sätt som uppgetts vid ansökan. Om innehållet i verksamheten förändras väsentligt jämfört med ansökan måste stödmottagaren meddela kulturförvaltningen skriftligt så snart som möjligt.

Förvaltningen bedömer, liksom när det gäller föreningsstödet, att det historiskt förekommit få fall av brott mot det föreslagna demokrativillkoret. Med tanke på att många föreningsaktiviteter har en sluten karaktär kan man dock inte utesluta ett mörkertal. Det har vid några tillfällen kommit till förvaltningens kännedom att lokalförvaltande organisationer har upplåtit lokaler till aktörer som i retrospektiv hade kunnat anses strida mot demokrativillkoren. Samlingslokalerna har ofta själva i förebyggande syfte kontaktat kulturförvaltningen för att be om råd och vägledning om upplåtelser. I de fall kulturförvaltningen på annat sätt fått kännedom om att lokalupplåtelser har skett till aktörer som exempelvis uppmanar till våldsbejakande extremism, har kulturförvaltningen kontaktat den lokalförvaltande organisationen för att reda ut vad som har brustit. I några få fall har organisationen inte vidtagit tillräckliga åtgärder, och då har kulturförvaltningen krävt att aktören ska uppvisa en åtgärdsplan. I sista hand innebär en underlåtenhet att följa kultur-förvaltningens uppmaningar att stödet helt eller delvis dras in.

Införandet av demokrativillkoren hos de lokalförvaltande organisationerna kommer ta tid att genomföra, och innefattar både revidering av kulturnämndens riktlinjer för stödformen och ett stort kunskapsutvecklingsarbete i dialog med de lokalförvaltande organisationerna. Kulturförvaltningen har en ambition om att stärka kunskapen hos företrädarna för de lokalförvaltande organisationerna kring frågor om demokrativillkoren och i synnerhet kring ansvarsfrågan vid upplåtelser av lokaler.

Kulturförvaltningen bedömer att det kommer att vara svårt att kontrollera att de lokalförvaltande organisationerna använder sig av de förslag till avtalsskrivningar som finns i riktlinjerna. Det kan bara vara en rekommendation från förvaltningen hur de

lokalförvaltande organisationerna ska utforma sina upplåtelseavtal. Kulturförvaltningen bedömer inte att det är i linje med ett demokratiskt stöd till civilsamhället att i detalj styra hur organisationernas avtal är utformade. Det är viktigt att ansvaret för uthyrningarna fortsatt ligger på de lokalförvaltande organisationerna. Kulturförvaltningen vill även här betona vikten av att kulturen och civilsamhällets aktörer tillåts stå fria och att de demokratiska rummen får lov att ha högt till tak. De lokalförvaltande organisationerna är fristående organisationer, och organisationens styrelse ansvarar ytterst för verksamheten och kontrollen av denna.

Stadsarkivets arbete med lokalupplåtelser

Stadsarkivet upplåter sina publika lokalytor, både på Kungsklippan och Liljeholmskajen, för förhyrning i första hand internt för stadens verksamheter samt externa samarbetspartners såsom Riksarkivet, Släktforskarförbundet i Sverige och arkivföreningar i regionen. I andra hand upplåts publika lokaler till närliggande föreningsliv såsom bostadsrättsföreningar eller andra aktörer som i någon form ligger inom Stadsarkivets sfär.

Stadsarkivet har tydliga riktlinjer för upplåtelse av sina lokaler och är noga med till vilka som lokalerna upplåts samt ställer alltid krav på att säkerhetskraven uppfylls och att personal från Stadsarkivet är med. Detta gäller särskilt för upplåtelse till externa aktörer.

Övriga synpunkter

Kulturförvaltningen och Stadsarkivet anser att det under rubriken Dokumentation bör framgå att överväganden och beslut om att inte upplåta en lokal till en aktör på grund av demokrativillkoren ska dokumenteras, om ett sådant beslut ska anmälas till nämnden och i vilken utsträckning det kan överklagas av aktören eller laglighetsprövas. Förvaltningarna anser att det bör vara möjligt för nämnden att delegera den typen av beslut, men att berörd nämnd bör hållas informerad om huruvida någon aktör har nekats lokalupplåtelse med hänvisning till demokrativillkoren. Det är viktigt att det är en transparant process både för ansvariga politiker och aktörerna.

I övrigt gäller även i detta ärende tillämpliga delar av vad som sägs i kulturförvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen av Riktlinjer avseende förenings- och kulturbidrag – demokrativillkor, KS 2020/410:

Sid 6-7, om ansvar: Flera avsnitt handlar om det ansvar som kan läggas på en förening för handlingar som utförs av företrädare, enskilda medlemmar, inbjudna föreläsare och samarbetsorganisationer. Denna ansvarsfråga är viktig och berör lokalförvaltande organisationer som ofta har ett stort antal medlemsorganisationer eller samarbetspartner. Det kan vara svårt för en organisation att bevisa att den eller dess företrädare inte agerar på ett sätt som strider mot demokrativillkoret. De förslag till vad som kan krävas av organisationen bedöms ändå som rimliga av kulturförvaltningen.

Kyrkogårdsnämnden

Kyrkogårdsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 28 maj 2020 följande.

Överlämna detta tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Kyrkogårdsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 11 maj 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen är positiv till förslaget, och kommer att inarbeta de nya skrivningarna när nya upplåtelser gällande hyresavtal eller en allmän nyttjanderätt tecknas.

Socialnämnden

Socialnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 22 september 2020 följande.

1. Socialnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar till kommunstyrelsen på remiss om Stockholms stads riktlinjer avseende lokalupplåtelser
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Reservation anfördes av Karin Gustafsson, Anders Göransson, tjänstgörande ersättaren Lena Josefsson (alla S) och Jackie Nylander (V), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Jan Jönsson (L), Ole-Jörgen Persson m.fl. (M), Mariana Moreira Duarte (MP) och Kristin Jacobsson (C), *bilaga 1*.

Ersättaryttrande gjordes av Anna Rantala Bonnier (Fi), *bilaga 1*.

Socialförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 10 augusti 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Övergripande synpunkter

Förvaltningen ställer sig positiv till att gemensamma riktlinjer tagits fram för att aktörer med odemokratiska värderingar eller som uppmuntrar eller möjliggör våldsbejakande extremism inte ska få tillgång till lokaler genom stadens försorg. Förvaltningen är positiv till tydliga exempel på grundläggande värderingar och till stöd i avtalsskrivningen.

Riktlinjer

Kontrollera att föreningen/organisationen uppfyller demokrativillkoret

Förvaltningen föreslår ett förtydligande av vilka krav som ställs på föreningen eller organisationen för att kunna nyttja en lokal, exempelvis att föreningen ska ta avstånd från våldsbejakande uttryck och åsikter, verka för likabehandling och ha en demokratisk struktur.

Ansvar för enskilda medlemmar

Förvaltningen föreslår att texten om att det kan ifrågasättas vilka värderingar föreningen står för kompletteras med att det kan finnas skäl att följa upp hur föreningen ser på medlemmarnas agerande. Samt att det läggs till en mening om att aktuell förvaltning föreslås kontakta sökande förening och be om en redogörelse för hur de ser på medlemmarnas agerande och vilka åtgärder som har vidtagit eller planerar att vidta.

Utbildningsnämnden

Utbildningsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 27 augusti 2020 följande.

1. Utbildningsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.
2. Beslutet justeras omedelbart.

Reservation anfördes av Kadir Kasirga (S) och Tina Kratz (V), *bilaga 1*.

Utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 17 juni 2020 har i huvudsak följande lydelse.

I dagsläget tillgängliggörs nämndens lokaler på främst två olika sätt. Det första, och vanligaste sättet, är att tillgängliggöra lokaler via idrottsförvaltningens bokningssystem. Detta avser främst gymnastiksalar men även andra skollokaler. Det andra sättet är genom att en enskild skola, själv eller via central förvaltning, träffar avtal med aktör både för enstaka upplåtelse och upplåtelse på längre sikt, exempelvis en bostadsrättsförening som önskar använda matsalen för föreningsstämma. Förvaltningen bedömer att riktlinjerna aktualiseras i de fall förvaltningen genom

någon av dess skolor eller enheter direkt upplåter lokal till en aktör. I de fall upplåtelse av lokal istället sker via idrottsförvaltningens bokningssystem är förvaltningens utgångspunkt att det är idrottsförvaltningen som har att tillse att demokrativillkoret efterföljs.

Utbildningsförvaltningen ser överlag positivt på riktlinjernas utformning och syfte. Förvaltningens synpunkter sorteras in i tre områden: förvaltningens organisation, aktörsbegreppet samt granskning av förfrågan i övrigt.

Förvaltningens organisation

Förvaltningen har många lokaler och varje enhet har funktioner med viss delegation att upplåta lokaler till en aktör. Utifrån förvaltningens organisation, konstaterar förvaltningen att de rutiner som behövs för att säkerställa bedömningen av demokrativillkoret, kommer att kräva tid från skolpersonal och deras huvudsakliga arbetsuppgifter. Exempelvis kommer den kontroll som ska göras avseende aktören vad gäller skatter och avgifter samt skulder hos kronofogden kräva resurser i form av arbetstid.

Förvaltningen har totalt sett en tämligen omfattande upplåtelse av lokaler, men sett till varje enhet handläggs frågorna relativt sällan. Utifrån det bedömer förvaltningen att den som ska kontrollera demokrativillkoret i flera fall behöver stöd för att säkerställa att bedömningen blir rättssäker. Förvaltningen önskar därför en för staden gemensam inrättad stödfunktion, dit den skolenhet som har att kontrollera demokrativillkoret kan vända sig för stöd i bedömningen samt för att få hjälp att kontrollera aktören i sociala medier och nyhetsrapportering liksom aktörens skatter och avgifter samt skulder hos kronofogden. I annat fall bedömer förvaltningen att en sådan stödfunktion kan komma att behöva inrättas inom förvaltningen.

I och med förvaltningens omfattande organisation förespråkar förvaltningen också att svårbedömda ärenden kan samrådas direkt mellan den enhet som ska upplåta lokalen och stadsledningskontoret/stödfunktion.

Av riktlinjerna framgår att en kontroll ska göras av tidigare upplåtelser som beviljats eller avslagits. Förvaltningen saknar idag ett register över upplåtelser och bedömer att det krävs resurser för att säkerställa ett sådant samlat register för förvaltningen eller gemensamt för staden.

Aktörsbegreppet

Förvaltningen tolkar riktlinjerna och användningen av begreppet ”aktör” på så sätt att begreppet också innefattar regimer, vilket får till konsekvens att en odemokratisk regim inte ska tillåtas att nyttja stadens lokaler. Förvaltningen anser dock att detta bör framgå tydligt av riktlinjerna.

Granskning av förfrågan i övrigt

I riktlinjerna framgår att en förfrågan om nyttjande av lokal ska föregås av kontroll av skatter och avgifter, moms, arbetsgivaravgifter eller F-skatt samt skulder hos kronofogden för aktören. Dock följer inte av riktlinjerna hur nämnden bör agera om en aktör brustit i detta avseende. Riktlinjerna bör därför förtydligas i detta avseende.

Konsekvenser för barn och barns rättigheter

Enligt artikel 28 i barnkonventionen har barn rätt till utbildning. Bedömning av

att en aktör som vill nyttja en lokal tar resurser i anspråk, som istället hade kunnat användas för att tillgodose barns bästa och barns rätt till utbildning. Ett sätt att säkerställa att förvaltningens resurser inte tas till bedömning av demokrativillkor är att upplåtelse av lokaler endast sker via idrottsförvaltningens bokningssystem.

Jämställdhetsanalys

Ärendet bedöms inte leda till några negativa konsekvenser utifrån ett jämställdhetsperspektiv.

Förvaltningens förslag till beslut

Förvaltningen föreslår att utbildningsnämnden beslutar att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen samt att beslutet justeras omedelbart med anledning av att remissens svarstid.

Äldrenämnden

Äldrenämnden beslutade vid sitt sammanträde den 25 augusti 2020 följande.

Äldrenämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen och överlämnar det till kommunstyrelsen.

Äldreförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 3 augusti 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Äldrenämnden kan bevilja ekonomiskt bidrag till ideella organisationer som bedriver stadsövergripande aktiviteter för äldre i Stockholms stad. I den senaste revideringen av äldrenämndens riktlinjer för bidragsgivning fördes det in krav på att organisationer som beviljas bidrag ska arbeta utifrån demokratiska principer samt ta avstånd från våldsbejakande uttryck och åsikter.

Äldreförvaltningen ställer sig bakom förslaget till riktlinjer avseende lokalupplåtelse. Det är av stor vikt med tydliga och stadsövergripande riktlinjer så att stadens lokaler inte upplåts till en aktör som inte delar samhällets grundläggande värderingar. Riktlinjerna ger konkret stöd i hur och vilken information som ska inhämtas och kontrolleras när en aktör önskar hyra en lokal. Äldreförvaltningen anser att riktlinjerna med fördel kan kompletteras med skrivningar kring uppföljning av demokrativillkoren för att säkerställa efterlevnad under pågående avtal.

I riktlinjerna framgår att om en aktör har brutit mot demokrativillkoret kan den ändå få nyttja stadens lokaler om det finns särskilda skäl. Vad som kan utgöra särskilda skäl ska bedömas i det enskilda fallet, exempelvis om aktören har tagit avstånd från agerandet. Äldreförvaltningen ser gärna tydligare skrivningar kring detta då det kan vara svårbedömda fall med en gränsdragningsproblematik.

Som framgår av ärendet är det viktigt att en noggrann kontroll av nyttjanderättshavaren görs innan hyresavtal tecknas. Det kan, trots god kontroll från staden, ändå inträffa ageranden som innebär att lokalen nyttjas i strid mot

demokrativillkoren. Äldreförvaltningen anser att det är positivt att det i riktlinjerna ges tydligt stöd i avtalsskrivningen för att underlätta eventuell hävning av hyres- eller nyttjanderättsavtal.

Bromma stadsdelsnämnd

Bromma stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 27 augusti 2020 följande.

Stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Särskilt uttalande gjordes av Johan Paccamonti m.fl. (M), Hanna Wistrand (L), Karl Persson (MP) och Adrian Nordén (C), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Lillemor Samuelsson (V) som Johan Paccamonti m.fl. (M), Hanna Wistrand (L), Karl Persson (MP), Adrian Nordén (C) och Johan Heinonen m.fl. (S) anslöt sig till, *bilaga 1*.

Bromma stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 15 juli 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Bromma stadsdelsförvaltning ser positivt på att det tas fram gemensamma riktlinjer avseende lokalupplåtelser med fokus på demokrativillkor, för Stockholms stad.

Förvaltningen äger förvisso inga lokaler utan är själva hyresgäster. Det kan dock förekomma att någon lokal uthyrs/upplåts i andra hand. Vanligen då till en förening eller ett studieförbund. Det är ändå positivt med riktlinjer som ger stöd i vilka aktörer, föreningar eller organisationer som det är möjligt att upplåta lokaler för.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 27 augusti 2020 följande.

1. Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd godkänner tjänsteutlåtandet som svar på remissen.

2. Beslutet justeras omedelbart.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 8 juli 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsdelsförvaltningen är positiv till en riktlinje gällande lokalupplåtelser kopplat till

demokrativillkor. Detta är ett efterfrågat och komplicerat område med många svåra frågor. Riktlinjen ger svar på flera olika situationer som kan uppstå och framförallt ges svar på hur staden kan undvika att hamna i dessa svåra lägen. Det är av stor vikt att staden har ett gemensamt dokument att agera utifrån, på så sätt möjliggörs ett likartat bemötande och agerande inom Stockholms stad.

Farsta stadsdelsnämnd

Farsta stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 27 augusti 2020 följande.

Stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen av förslag till riktlinjer för lokalupplåtelse.

Farsta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 16 juli 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen har länge efterfrågat stadsgemensamma riktlinjer för kortare lokalupplåtelser och längre nyttjanderättsavtal. Vi anser dock att föreslagna riktlinjer är väl omfattande. En stor del av innehållet är direkt hämtat från den statliga offentliga utredningen Demokrativillkor för bidrag till civilsamhället – Vägledning för handläggare (SOU 2019:35). För att förbättra riktlinjernas användarvänlighet skulle det vara en fördel om dokumentet kortas ner och att utredningen endast finns med i källförteckningen.

Avsnittet om hur avtal ska skrivas innehåller mycket information och exemplifierar olika varianter av avtal. Där finns många förslag till vilka formuleringar som kan användas vid olika typer av avtal. Denna del av förslaget är för detaljerat och omfattande och skulle vinna på att förenklas och göras kortare. Ett alternativ är att riktlinjerna kompletteras med en förklarande ordlista för vilka alternativ till avtal som kan användas för lokalupplåtelser. Ett annat alternativ är att stadsgemensamma färdiga avtalsmallar tas fram.

Rekommendationer om korta hyresavtal och korta uppsägningstider är bra förslag som förvaltningen kommer att ha i åtanke när nya nyttjanderättsavtal skrivs.

I de föreslagna riktlinjerna saknar förvaltningen andra aspekter på lokalupplåtelser som kan behöva regleras, såsom vikten av god tillgång till lokaler för föreningslivet i hela staden, vikten av enkla, tydliga avtalsformulär, krav på drogfrihet med mera. Bra tillgång till lokaler stärker civilsamhället och kan på så vis motverka icke-demokratiska krafter och våldsbejakande extremism.

Stadsdelsnämnden beslutade i september 2019 om regler och taxor för upplåtelse av och nyttjanderättsavtal för de lokaler som förvaltningen upplåter till föreningar, organisationer och privatpersoner. I reglerna finns följande demokrativillkor: ”Användare av lokalerna ska främja och respektera demokratiska principer, mänskliga rättigheter och jämställdhet mellan män och kvinnor.” Demokrativillkoret finns också

med i avtalsmallen som förvaltningen har tagit fram för lokalupplåtelser. Förvaltningen gör preliminärt bedömningen att nämndens nya regler för upplåtelse av lokaler inte behöver justeras med anledning av de nya föreslagna stadsgemensamma riktlinjerna.

Förvaltningen upplåter för närvarande lokaler i Fagersjö och Farsta. Det stora flertalet organisationer som har upplåtelse- eller hyresavtal är dansgrupper för barn eller vuxna, pensionärsföreningar, musikutövare, lokala föreningar och liknande. Beträffande dessa organisationer har det inte funnits skäl att anta att demokrativillkoret inte uppfylls.

Förvaltningen konstaterar att fungerande regler och rutiner för demokrativillkor och lokaler syftar till att gynna bland annat jämställdhet.

Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 28 maj 2020 följande.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 27 april 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig positiv till förslaget att upplåta lokaler till aktörer som uppenbart delar samhällets grundläggande värderingar. I ett land med yttrandefrihet får även icke-demokratiska åsikter yttras, men det finns inget krav att staden ska stötta dessa åsikter genom upplåtelse av lokaler.

Det kan vara relevant att diskutera frågan om kontroller av aktörer. I riktlinjerna står det *”En förening/organisation/aktör som intygar detta [att de uppfyller demokrativillkoret] och det av övriga uppgifter inte framgår något annat, får antas uppfylla demokrativillkoret.”*

Det kan anses vara ett något osannolikt att en aktör med så pass antagonistiska intentioner så att den bryter mot demokrativillkoret genom terror, desinformation eller hot mot rikets säkerhet skulle vara ärlig och erkänna detta i en ansökan om att hyra lokaler. Ytterligare kontrollen borde kunna genomföras. Detta skulle givetvis kräva ytterligare resurser.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 27 augusti 2020 följande.

1. Hässelby Vällingby stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och skickar vidare till kommunstyrelsen som svar på remissen.
2. Hässelby Vällingby stadsdelsnämnd beslutar att ärendet ska justeras omedelbart.

Reservation anfördes av Özlem Körhan m.fl. (V), *bilaga 1*.

Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 3 augusti 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig positiv till förslaget att upplåta lokaler till aktörer som uppenbart delar samhällets grundläggande värderingar. I ett land med yttrandefrihet får även icke-demokratiska åsikter yttras men det finns inget krav att staden ska stötta dessa åsikter genom upplåtelse av lokaler. Förvaltningen efterfrågar ytterligare stöd beträffande hur kontroll av aktörer skall utföras i form av kompletterande riktlinjer samt stadsövergripande ansökningsformulär. Vidare önskar förvaltningen att den viktiga rutinen för nämnder och bolag att vid behov kunna samråda vid handläggningen av lokalupplåtelseansökan fastställs.

Kungsholmens stadsdelsnämnd

Kungsholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 27 augusti 2020 följande.

Remissen besvaras med förvaltningens tjänsteutlåtande.

Kungsholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 13 augusti 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsdelsförvaltningen upplåter med allmän nyttjanderätt parklekshuset Vängåvan på Stora Essingen till föreningen Vängåvans vänner. Föreningen driver sedan decennier öppen fritidsverksamhet i form av parklek i samarbete med stadsdelsförvaltningen. Föreningen driver dessutom inskriven verksamhet i form av mellanstadieverksamheten i samarbete med utbildningsförvaltningen. Därutöver upplåter förvaltningen för korttidsuthyrning två lokaler i Serafens vård- och omsorgsboende; Bolindersalen och

Gripenhielmiska rummet. Lokalerna används återkommande av stadsdelsnämnden och förvaltningen. Vanliga hyresgäster under övrig tid är större patientföreningar, stora pensionärsorganisationer och några andra väletablerade och återkommande föreningar. Lokalerna upplåts därtill regelbundet till stadsledningskontoret och utbildningsförvaltningen.

Stadsdelsförvaltningen ser det som onödigt byråkrati att kontrollera organisationsnummer, sociala medier, program och föreläsare för ovan nämnda och liknande hyresgäster.

Förvaltningen förstår att dessa uppgifter kan vara nödvändiga i vissa fall, men de bör inte vara obligatoriska.

När kommunfullmäktige så småningom antagit nya riktlinjer kommer förvaltningen att inarbeta dessa i sina rutiner.

Normalms stadsdelsnämnd

Normalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 27 augusti 2020 följande.

1. Remissen besvaras med förvaltningens tjänsteutlåtande.
2. Beslutet förklaras omedelbart justerat.

Normalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 24 augusti 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig positiv till föreslagen riktlinje. Riktlinjen är omfattande och ger ett bra stöd till förvaltningens handläggning av lokalupplåtelse. Dock vill förvaltningen lyfta behov av gemensamma mallar för staden gällande lokalupplåtelse samt stadsövergripande ansökningsformulär. För att säkerställa att aktörer som har fått avslag på lokalupplåtelse inte söker sig till andra nämnder behövs rutiner och forum för samråd kring handläggning av lokalupplåtelse.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 24 september 2020 följande.

1. Remissen besvaras med förvaltningens tjänsteutlåtande.
2. Omedelbar justering.

Reservation anfördes av Niklas Thorén m.fl. (V), *bilaga 1*.

Rinkeby-Kistas stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 4 september 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen upplåter lokaler/delar av vissa lokaler till annan verksamhet där krav ställs på skötsel och trivsel. Lokaler upplåts till öppna mötesplatser för seniorer i Rinkeby, Akalla och Husby. En lokal upplåts till Riksförbundet för social och mental hälsa (RSMH). Förvaltningen har i dagsläget inte några skriftliga rutiner/riktlinjer för handläggning av lokalupplåtelser då det enbart är ett fåtal lokaler/delar av lokaler som upplåts till annan verksamhet.

Förvaltningen är positiv till att ett förslag till stadsövergripande riktlinjer för lokalupplåtelser tagits fram och att demokratikravet betonats. Det är viktigt att vara tydlig med demokrativillkoret i lokalupplåtelser eftersom lokaler aldrig ska upplåtas till aktörer som inte står bakom de demokratiska principerna, mänskliga rättigheter och jämställdhet eller som uppmuntrar våldsbejakande extremism.

Förvaltningen bedömer även att det är positivt med möjlighet till samråd med stadsledningskontoret inför beslut gällande svårbedömda ärenden.

Förvaltningen anser att stadens riktlinjer för handläggning av lokalupplåtelser, inklusive demokrativillkoret, ska tillämpas vid de tillfällen som stadsdelsförvaltningen upplåter lokaler/delar av lokaler till annan verksamhet.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd

Skarpnäcks stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 3 september 2020 följande.

1. Förvaltningens tjänsteutlåtande överlämnas till kommunstyrelsen som svar på remissen.
2. Ärendet justeras omedelbart.

Reservation anfördes av Tina Kratz m.fl. (V), *bilaga 1*.

Skarpnäcks stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 29 juni 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ser positivt på att det utformas klara och tydliga riktlinjer för lokalupplåtelse. Det förenklar förvaltningens hantering vid upplåtelser till föreningar. Förvaltningen upplåter lokaler i Skarpnäcks Kulturhus till föreningslivet.

Skärholmens stadsdelsnämnd

Skärholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 27 augusti 2020 följande.

1. Stadsdelsnämnden överlämnar stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.
2. Omedelbar justering.

Skärholmen stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 22 juni 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig positiv till förslaget om att inte upplåta lokaler till aktörer som inte delar samhällets grundläggande värderingar. Genom dessa riktlinjer förtydligas på vilka grunder lokaler kan upplåtas och underlättar därmed arbetet med upplåtelser.

Förvaltningen deltog tillsammans med kommunstyrelsen och andra förvaltningar i det centrala arbetet med att ta fram dessa riktlinjer. I och med det anser förvaltningen att förvaltningens synpunkter och förslag har tillgodosetts. Därmed har förvaltningen inga ytterligare synpunkter.

Förvaltningen föreslår att nämnden beslutar att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämna tjänsteutlåtandet till kommunstyrelsen.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 24 september 2020 följande.

1. Spånga-Tensta stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.
2. Ärendet justeras omedelbart.

Särskilt uttalande gjordes av Ole-Jörgen Persson m.fl. (M), Åsa Nilsson Söderberg (L), Sus Andersson (MP) och Linn Bessner (C), *bilaga 1*.

Ersätтарыtrande gjordes av Lars Hallberg (KD), *bilaga 1*.

Spånga-Tensta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 5 augusti 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsdelsnämndens lokalupplåtelser till civilsamhälle och föreningsliv består idag av

möjligheten att upplåta en konferenslokal vid Spånga Center. Bokningar hanteras främst via telefon och det finns en rutin för hur bokningsförfrågningar ska hanteras. Kontrollfrågor i linje med det som framgår av riktlinjerna ställs. Förvaltningen bedömer att lokalen i dagsläget är underutnyttjad.

Förvaltningen får dock återkommande frågor om möjligheten att tillskapa liknande lokaler i framförallt Tensta, något som förvaltningen bedömer har att göra med den återkommande osäkerheten kring driften och öppethållandet av Tensta träff.

Förvaltningen ser positivt på att demokratikrav vid lokalupplåtelser konkretiseras genom tydliga riktlinjer och som innebär en gemensam utgångspunkt för samtliga nämnder vid uthyrning. På så sätt skapas en välbehövlig samsyn kring frågorna över staden. Vidare anser förvaltningen att riktlinjerna överlag är välformulerade och kommer att kunna utgöra ett stöd i handläggningen av frågor om lokalupplåtelser.

Förvaltningen vill däremot framhålla att lokalupplåtelseformer och förfaranden ser olika ut över staden, där den storskaliga upplåtelse som bedrivs av facknämnder så som t.ex. idrottsnämnden och utbildningsnämnden inte går att jämföra den småskaliga upplåtelse som sker i Spånga-Tensta. Mot bakgrund av det ser inte förvaltningen det som proportionerligt att förvaltningen vid förfrågan om småskaliga upplåtelser av temporär karaktär, så som bokningar av lokal för genomförande av ett årsmöte för en mindre lokal förening, ska kontrollera huruvida dessa har oreglerade skulder eller har fullgjort sina åtaganden avseende skatter, avgifter och moms. Större evenemang är sällsynt förekommande i stadsdelsförvaltningarnas verksamheter och riktlinjerna bör i detta avseende därför förtydligas.

Södermalms stadsdelsnämnd

Södermalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 16 juni 2020 följande.

Stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Särskilt uttalande gjordes av Christina Wallmark (SD), *bilaga 1*.

Södermalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 20 maj 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ser positivt på att det tagits fram gemensamma riktlinjer för Stockholms stad avseende lokalupplåtelse med fokus på demokrativillkoren.

Förvaltningens uppfattning är att riktlinjerna ger ett stöd i vilka föreningar/organisationer/aktörer som det är möjligt att upplåta lokaler åt. Förvaltningen äger inga egna lokaler utan när uthyrning sker är det en andrahandsuthyrning. Det är ett fåtal föreningar som hyr lokaler för möten och

utbildningar av förvaltningen.

Förvaltningens anser att riktlinjerna behöver förtydligas med ett riktmärke gällande hur länge föreningen/organisationen ska stå till svars för ett agerande som strider mot demokrativillkoren.

Förvaltningen föreslår att tjänsteutlåtandet överlämnas till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Älvsjö stadsdelsnämnd

Älvsjö stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 27 maj 2020 följande.

Älvsjö stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Särskilt uttalande gjordes av Mattias Håkansson (V), *bilaga 1*.

Älvsjö stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 27 april 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig positiv till förslaget att upplåta lokaler till aktörer som uppenbart delar samhällets grundläggande värderingar. I ett land med yttrandefrihet får även icke-demokratiska åsikter yttras, men det finns inget krav att staden ska stötta dessa åsikter genom upplåtelse av lokaler.

Det kan vara relevant att diskutera frågan om kontroller av aktörer. I riktlinjerna står det ”*En förening/organisation/aktör som intygar detta [att de uppfyller demokrativillkoret] och det av övriga uppgifter inte framgår något annat, får antas uppfylla demokrativillkoret.*”

Det kan anses vara ett något osannolikt att en aktör med så pass antagonistiska intentioner så att den bryter mot demokrativillkoret genom terror, desinformation eller hot mot rikets säkerhet skulle vara ärlig och erkänna detta i en ansökan om att hyra lokaler. Ytterligare kontrollen borde kunna genomföras. Detta skulle givetvis kräva ytterligare resurser.

Östermalms stadsdelsnämnd

Östermalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 27 augusti 2020 följande.

Östermalms stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Östermalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 29 juni 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen

Riktlinjerna bidrar till att lokaler inte upplåts till föreningar/organisationer/aktörer som har en verksamhet som står i strid med samhällets grundläggande värderingar om respekt för alla människors lika värde och enskildas grundläggande fri- och rättigheter. Det är positivt att det i riktlinjerna finns stöd för nämnden gällande avtalsskrivning.

Förvaltningen har en synpunkt som rör insamling av personuppgifter. I riktlinjerna skrivs att organisations- eller personnummer ska inhämtas från hyresgästen och nyttjanderättshavaren. Förvaltningen saknar ett tydligt syfte med inhämtningen av personnummer, samt hur dessa uppgifter ska hanteras. Att inhämta personuppgifter utan ett tydligt syfte strider mot Stockholms stads principer om personuppgiftsbehandling som bygger på dataskyddsförordningen. Det ska finnas ett uttryckligt angivet och berättigat ändamål (det vill säga; uppgifterna får inte bara vara ”bra att ha”) och uppgifterna får enbart behandlas i enlighet med det angivna ändamålet (ändamålsbegränsning). Därtill ska personuppgifterna vara adekvata, relevanta och inte för omfattande i förhållande till ändamålen (uppgiftsminimering). Förvaltningen anser därför att syftet med insamlingen av personuppgifter och hur de ska hanteras bör tydliggöras i riktlinjerna.

Förvaltningen föreslår att nämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Reservationer m.m.

Fastighetsnämnden

Reservation anfördes av Gerardo Berrios (V) enligt följande.

1. Kontorets förslag godkänns i huvudsak samt därutöver vill vi anföra följande:

I de remitterade förslagen till riktlinjer går att läsa att ”En förening/organisation som begår lagbrott eller använder utomparlamentariska metoder för att uppnå ett politiskt mål kan sägas motarbeta det demokratiska styrelseskicket och ska inte beviljas bidrag.”

Definitionen av utomparlamentariska aktioner är enligt Nationalencyklopedin politisk aktivitet utanför det parlamentariska systemet. Vidare går att läsa att definitionen innefattar:

”I en parlamentarisk demokrati kan det röra sig om fredliga demonstrationer, kampanjer eller andra opinionsyttringar, ibland mot parlamentariska beslut. Gränsen mellan legala och illegala utomparlamentariska aktioner kan ibland vara svår att dra. Tydligt illegala handlingar är t.ex. våldsamma aktioner och sabotage. Aktioner riktade mot det demokratiska parlamentariska systemet som sådant, t.ex. militärkupper och revolutioner, är också att betrakta som utomparlamentariska.”

Då definitionen av utomparlamentariska metoder även innefattar fredligt politiskt påverkansarbete, såsom kampanjer och andra opinionsyttringar, så innebär det att om nämnden bifaller denna skrivning så riskerar ett antal av de föreningar som idag får föreningsbidrag att inte ha rätt till dem framöver.

Särskilt uttalande gjordes av Dennis Wedin m.fl. (M), Emilie Fors (L) och Martin Hansson (MP) enligt följande.

Att Stockholm är och upplevs som en trygg och säker stad är ett ansvar som sträcker sig över samtliga nämnder och bolagsstyrelser, inklusive fastighetsnämnden. Det är därför bra och viktigt att staden tar

fram riktlinjer avseende lokalupplåtser med demokrativillkor lokaler inte går till någon aktör med odemokratiska värderingar eller som möjliggör våldsbejakande extremism.

Det är viktigt att samtliga av stadens nämnder och bolagsstyrelser använder den kunskap om hyresgäster som andra förvaltningar och bolag i staden besitter. Det bör för fastighetskontorets räkning innebära en proaktiv och aktiv samverkan med bland annat kulturförvaltningen, idrottsförvaltningen och stadsdelsförvaltningarna. Vi vill även framhålla vikten av samverkan med socialförvaltningen, som med sin tillståndsenhet kan ha mycket information kring personer som är inblandade i antidemokratisk verksamhet men även organiserad kriminalitet.

Slutligen vill vi poängtera att riktlinjerna även bör omfatta fastighetskontorets kommersiella verksamhet varför ett tydligt stöd och en bra vägledning gällande samtliga av fastighetsnämndens verksamheter behöver ingå i riktlinjerna.

Idrottsnämnden

Reservation anfördes av Tobias Johansson m.fl. (V) och Alexander Ojanne m.fl. (S) enligt följande.

1. Att delvis godkänna föreliggande förslag till beslut
2. Att därutöver anföra:

I förslaget till riktlinjer avseende förenings- och kulturbidrag – demokrativillkor, går att läsa att ”En förening/organisation som begår lagbrott eller använder utomparlamentariska metoder för att uppnå ett politiskt mål kan sägas motarbeta det demokratiska styrelseskicket och ska inte beviljas bidrag.”

Definitionen av utomparlamentariska aktioner är enligt Nationalencyklopedin politisk aktivitet utanför det parlamentariska systemet. Vidare går att läsa att definitionen innefattar:

”I en parlamentarisk demokrati kan det röra sig om fredliga demonstrationer, kampanjer eller andra opinionsyttringar, ibland mot parlamentariska beslut. Gränsen mellan legala och illegala utomparlamentariska aktioner kan ibland vara svår att dra. Tydligt illegala handlingar är t.ex. våldsamma aktioner och sabotage. Aktioner riktade mot det demokratiska parlamentariska systemet som sådant, t.ex. militärkupper och revolutioner, är också att betrakta som utomparlamentariska.”

Då definitionen av utomparlamentariska metoder även innefattar fredligt politiskt påverkansarbete, såsom kampanjer och andra opinionsyttringar, så innebär det att om nämnden bifaller denna skrivning så riskerar ett antal av de föreningar som idag får

föreningsbidrag att inte ha rätt till dem framöver. En pensionärsorganisation har till exempel all rätt att dela flygblad och en minoritetsorganisation har rätt att bedriva opinionsarbete.

Även om vi förstår att syftet med riktlinjerna säkerligen är att tydliggöra att våld mot politiska motståndare är helt förkastligt, vilket vi starkt instämmer i, så menar vi att denna skrivning måste förändras eller strykas då den riskerar att drabba även helt vanliga föreningar som använder sig av fredliga utomparlamentariska metoder. Vi vill till exempel påminna om att när politiska partier, från höger till vänster, delar flygblad – så är det utomparlamentariskt arbete. Sist min inte minst instämmer vi i nämndens syn på oklarheten i skrivelsen och vi anser att meningen bör strykas eller omarbetas.

Idrottsnämndens lokalupplåtelse består främst av korttidsupplåtelse av idrottsytor- och lokaler genom nämndens bokningssystem till föreningar, företag, förbund som privatpersoner.

Förvaltningens uppfattning är att riktlinjerna är framtagna med utgångspunkten i fristående förfrågningar att nyttja staden lokaler och inte anpassade utifrån omfattande löpande upplåtelseverksamhet så som vid bokningar av idrottsytor. Förvaltningen efterfrågar därför förtydligande i riktlinjerna om hur kontroller vid löpande omfattande upplåtelseverksamhet ska genomföras proportionerligt.

Då riktlinjerna syftar till att vara ett stöd i nämndernas arbete med föreningsbidrag samt förtydliga, och stödja, nämnderna i detta arbete, så motverkar denna typ av skrivingar sitt syfte och öppnar för oklara tolkningar och godtycklighet i beslutsfattandet.

Kulturnämnden

Särskilt uttalande gjordes av Jonas Naddebo (C), Kristina Lutz m.fl. (M), Hanna Gerdes (L) och Marie Grundström (MP) enligt följande.

Stockholm har ett rikt och livskraftigt föreningsliv. Otaliga ideella föreningar och organisationer bidrar genom sin skiftande verksamhet till stadens starka civilsamhälle. Betydelsen kan illustreras genom åtskilliga goda exempel. Föräldrar som samlas för att genomföra trygghetsvandringar, idrotts- och kulturaktiviteter, föreningar som erbjuder läxhjälp till ungdomar, eller en utsträckt hand till ensamma äldre. Listan kan göras betydligt längre och belyser vikten av civilsamhällets betydelsefulla bidrag till sammanhållningen i samhället. Det är i sammanhanget också viktigt att påpeka att ett starkt civilsamhälle är en förutsättning för en välmående demokrati.

Civilsamhället spelar en otroligt viktig roll i det demokratiska samhället. Därför är det extra angeläget att staden endast upplåter sina lokaler till föreningar som står upp för våra gemensamma demokratiska värderingar. Stadens lokaler ska finnas till för möten och verksamheter som främjar ett starkt civilsamhälle, inte verksamhet som syftar till att underminera de demokratiska värderingar som samhället vilar på, varav några av de viktigaste är: fria val, respekt för människors olikheter, åsiktsfrihet,

religionsfrihet, individens okränkbarhet, jämlikhet, inkludering samt stärka barns ställning och motverka segregation. Därför välkomnar vi i den grönbå majoriteten införandet av ett skarpt demokrativillkor i riktlinjerna för lokalupplåtelse. Det är vår förhoppning att ett tydligare demokrativillkor kommer att förhindra antidemokratiska krafter från att vinna fotfäste i stadens föreningsliv och därigenom motverka de värderingar som staden strävar efter att upprätthålla genom att upplåta lokaler.

I huvudsak tycker vi att de reviderade riktlinjerna uppfyller det tilltänkta syftet. Vi anser emellertid att de i vissa avseenden behöver förtydligas och kompletteras för att de till fullo ska kunna fullgöra målsättningen. Det är exempelvis viktigt att föreningslivet lyfts fram som en av stadens styrkor, att vissa ord och begrepp som används i riktlinjerna, till exempel utomparlamentariska metoder, förtydligas eller ändras så att de positiva företeelser, som omfattas härav, inte kan tjäna som förevändning för att neka lokalupplåtelse. Det är också viktigt att lyfta fram att ageranden med konstnärliga ändamål inom kultursektorn bör bedömas med försiktighet i syfte att säkra den grundlagsskyddade konstnärliga friheten samt att det finns möjlighet till stickprovskontroller av verksamhet som bedrivs i stadens lokaler för att säkerställa efterlevnaden av demokrativillkoret.

Särskilt uttalande gjordes av Torun Boucher m.fl. (V) och Mirja Räihä m.fl. (S) enligt följande.

Vi instämmer i förvaltningens utlåtande. Vi vill dock något utveckla problematiken runt begreppet utomparlamentarisk verksamhet, vilket kulturförvaltningen berör i sitt tjänsteutlåtande som svar på remissen av Riktlinjer avseende förenings- och kulturbidrag, ett svar som det i detta tjänsteutlåtande också hänvisas till.

I förslaget till riktlinjer avseende lokalupplåtelse – demokrativillkor, går att läsa att *”En förening/organisation som begär lagbrott eller använder utomparlamentariska metoder för att uppnå ett politiskt mål kan sägas motarbeta det demokratiska styrelseskicket och ska inte beviljas bidrag.”*

Definitionen av utomparlamentariska aktioner är enligt Nationalencyklopedin *politisk aktivitet utanför det parlamentariska systemet*. Vidare går att läsa att definitionen innefattar:

”I en parlamentarisk demokrati kan det röra sig om fredliga demonstrationer, kampanjer eller andra opinionsyttringar, ibland mot parlamentariska beslut. Gränsen mellan legala och illegala utomparlamentariska aktioner kan ibland vara svår att dra. Tydligt illegala handlingar är t.ex. våldsamma aktioner och sabotage. Aktioner riktade mot det demokratiska parlamentariska systemet som sådant, t.ex. militärkupper och revolutioner, är också att betrakta som utomparlamentariska.”

Då definitionen av utomparlamentariska metoder även innefattar fredligt politiskt påverkansarbete, såsom kampanjer och andra opinionsyttringar, så innebär det att om nämnden bifaller denna skrivning så riskerar ett antal av de föreningar som idag får

föreningsbidrag att inte ha rätt till dem framöver. En pensionärsorganisation har rätt att dela flygblad och en minoritetsorganisation har rätt att bedriva opinionsarbete.

Det är därför oerhört viktigt att begreppet – precis så som kulturförvaltningen föreslår i sitt andra ovan nämnda tjänsteutlåtande – förtydligas med benämningen *olagliga*.

Vi anser i övrigt att riktlinjerna riskerar att väcka fler frågor än ge svar, och att dessa frågor behöver redas ut för att riktlinjerna ska vara behjälpliga i förvaltningarnas arbete.

Ersättaryttrande gjordes av Johanna Hedin (KD), som instämde i det särskilda uttalandet från Jonas Naddebo (C), Kristina Lutz m.fl. (M), Hanna Gerdes (L) och Marie Grundström (MP).

Ersättaryttrande gjordes av Madeleine Kaharascho Fridh (Fi) som instämde i det särskilda uttalandet från Torun Boucher m.fl. (V) och Mirja Räihä m.fl. (S).

Socialnämnden

Reservation anfördes av Karin Gustafsson, Anders Göransson, tjänstgörande ersättaren Lena Josefsson alla (alla S) och Jackie Nylander (V) enligt följande.

1. Socialförvaltningens förslag till beslut godkänns delvis
2. Därutöver anføres följande:

Vi anser att förslaget i stort väcker fler frågor än det ger svar, och att dessa frågor behöver redas ut för att riktlinjerna ska vara behjälpliga i förvaltningarnas arbete.

I förslaget till riktlinjer avseende lokalupplåtelse – demokrativillkor, går att läsa att ”En förening/organisation som begår lagbrott eller använder utomparlamentariska metoder för att uppnå ett politiskt mål kan sägas motarbeta det demokratiska styrelseskicket och ska inte beviljas bidrag.”

Definitionen av utomparlamentariska aktioner är enligt Nationalencyklopedin politisk aktivitet utanför det parlamentariska systemet. Vidare går att läsa att definitionen innefattar:

”I en parlamentarisk demokrati kan det röra sig om fredliga demonstrationer, kampanjer eller andra opinionsyttringar, ibland mot parlamentariska beslut. Gränsen mellan legala och illegala utomparlamentariska aktioner kan ibland vara svår att dra. Tydligt illegala handlingar är t.ex. våldsamma aktioner och sabotage. Aktioner riktade mot det demokratiska parlamentariska systemet som sådant, t.ex. militärkupper och revolutioner, är också att betrakta som utomparlamentariska.”

Då definitionen av utomparlamentariska metoder även innefattar fredligt politiskt påverkansarbete, såsom kampanjer och andra opinionsyttringar, så innebär det att om

nämnden bifaller denna skrivning så riskerar ett antal av de föreningar som idag hyr lokaler av staden att inte kunna göra det framöver. En pensionärsorganisation har till exempel all rätt att dela flygblad och en minoritetsorganisation har rätt att bedriva opinionsarbete.

Även om vi förstår att syftet med riktlinjerna säkerligen är att tydliggöra att våld mot politiska motståndare är helt förkastligt, vilket Vänsterpartiet starkt instämmer i, så menar vi att denna skrivning måste förändras eller strykas då den riskerar att drabba även helt vanliga föreningar som använder sig av fredliga utomparlamentariska metoder. Vi vill till exempel påminna om att när politiska partier, från höger till vänster, delar flygblad – så är det utomparlamentariskt arbete.

Då riktlinjerna syftar till att vara ett stöd i nämndernas arbete med lokalupplåtelse samt förtydliga, och stödja, nämnderna i detta arbete, så motverkar denna typ av skrivningar sitt syfte och öppnar för oklara tolkningar och godtycklighet i beslutsfattandet.

Vi vill också framhålla en del kritik som inkommit från olika verksamheter i staden. Idrottsförvaltningen framhåller i sitt remissvar att deras lokalupplåtelser består främst av korttidsupplåtelser av idrottsytor- och lokaler genom nämndens bokningssystem till föreningar, företag, förbund som privatpersoner. Och menar att riktlinjerna är framtagna med utgångspunkten i fristående förfrågningar att nyttja staden lokaler och inte är anpassade utifrån omfattande löpande upplåtelseverksamhet så som vid bokningar av idrottsytor. Vi håller med idrottsförvaltningen i detta och menar riktlinjerna behöver tydliggöra hur kontroller vid löpande omfattande upplåtelseverksamhet ska genomföras proportionerligt samt att det behöver göras åtskillnad mellan återkommande verksamhetsstöd och stöd av projektkaraktär där större belopp beviljas och där särskilda beslut krävs.

Fastighetskontoret menar att det är oklart om riktlinjerna ska omfatta kontorets kommersiella verksamhet, som uthyrning till butiker som säljer barnkläder (som kan vara tillverkade av barn) men tar också exempel om uthyrning till musikkollektiv (som skulle kunna repetera och uppföra verk med odemokratiska texter) och skriver ”Kontoret bedömer det som mycket svårt att på ett effektivt sätt kunna kontrollera vandeln hos hyresgästerna i alla delar både inför och under avtalstiden. Detta skulle fordra mycket omfattande resurser och därtill en näst intill omöjlig objektiv bedömningsgrund.” Vi instämmer i fastighetskontorets bedömning och menar att riktlinjerna med bakgrund av detta och övriga synpunkter behöver tydliggöras för att vara användbara som just riktlinjer i verksamheternas löpande arbete.”

Särskilt uttalande gjordes av Jan Jönsson (L), Ole-Jörgen Persson m.fl. (M), Mariana Moreira Duarte (MP) och Kristin Jacobsson (C) enligt följande.

Stockholm har ett rikt och livskraftigt föreningsliv. Otaliga ideella föreningar och organisationer bidrar genom sin skiftande verksamhet till stadens starka civilsamhälle. Betydelsen kan illustreras genom åtskilliga goda exempel. Föräldrar som samlas för att genomföra trygghetsvandringar, idrotts- och kulturaktiviteter, föreningar som erbjuder

läxhjälp till ungdomar, eller en utsträckt hand till ensamma äldre. Listan kan göras betydligt längre och belyser vikten av civilsamhällets betydelsefulla bidrag till sammanhållningen i samhället. Det är i sammanhanget också viktigt att påpeka att ett starkt civilsamhälle är en förutsättning för en välmående demokrati.

Civilsamhället spelar en otroligt viktig roll i det demokratiska samhället. Därför är det extra angeläget att staden endast upplåter sina lokaler till föreningar som står upp för våra gemensamma demokratiska värderingar. Stadens lokaler ska finnas till för möten och verksamheter som främjar ett starkt civilsamhälle, inte verksamhet som syftar till att underminera de demokratiska värderingar som samhället vilar på, varav några av de viktigaste är: fria val, respekt för människors olikheter, åsiktsfrihet, religionsfrihet, individens okränkbarhet, jämlikhet, inkludering samt stärka barns ställning och motverka segregation. Därför välkomnar vi i den grönbå majoriteten införandet av ett skarpt demokrativillkor i riktlinjerna för lokalupplåtelser. Det är vår förhoppning att ett tydligare demokrativillkor kommer att förhindra antidemokratiska krafter från att vinna fotfäste i stadens föreningsliv och därigenom motverka de värderingar som staden strävar efter att upprätthålla genom att upplåta lokaler.

I huvudsak tycker vi att de reviderade riktlinjerna uppfyller det tilltänkta syftet. Vi anser emellertid att de i vissa avseenden behöver förtydligas och kompletteras för att de till fullo ska kunna fullgöra målsättningen. Det är exempelvis viktigt att föreningslivet lyfts fram som en av stadens styrkor, att vissa ord och begrepp som används i riktlinjerna, till exempel utomparlamentariska metoder, förtydligas eller ändras så att de positiva företeelser, som omfattas härav, inte kan tjäna som förevändning för att neka lokalupplåtelser. Det är också viktigt att lyfta fram att ageranden med konstnärliga ändamål inom kultursektorn bör bedömas med försiktighet i syfte att säkra den grundlagsskyddade konstnärliga friheten. Därtill ska ansökningsförfarandet förenklas samt möjlighet finnas till stickprovskontroller av verksamhet som bedrivs i stadens lokaler för att säkerställa efterlevnaden av demokrativillkoret.”

Ersättaryttrande gjordes av Anna Rantala Bonnier (Fi), som instämde i förslag till beslut och reservation från (S) och (V).

Utbildningsnämnden

Reservation anfördes av Kadir Kasirga (S) och Tina Kratz (V) enligt följande.

1. Att utbildningsnämnden beslutar delvis godkänna förvaltningens förslag till beslut.
2. Att därutöver anför följande:

I förslaget till riktlinjer avseende förenings- och kulturbidrag – demokrativillkor, går att läsa att ”En förening/organisation som begår lagbrott eller använder

utomparlamentariska metoder för att uppnå ett politiskt mål kan sägas motarbeta det demokratiska styrelseskicket och ska inte beviljas bidrag.”

Definitionen av utomparlamentariska aktioner är enligt Nationalencyklopedin politisk aktivitet utanför det parlamentariska systemet. Vidare går att läsa att definitionen innefattar:

”I en parlamentarisk demokrati kan det röra sig om fredliga demonstrationer, kampanjer eller andra opinionsyttringar, ibland mot parlamentariska beslut. Gränsen mellan legala och illegala utomparlamentariska aktioner kan ibland vara svår att dra. Tydligt illegala handlingar är t.ex. våldsamma aktioner och sabotage. Aktioner riktade mot det demokratiska parlamentariska systemet som sådant, t.ex. militärkupper och revolutioner, är också att betrakta som utomparlamentariska.”

Då definitionen av utomparlamentariska metoder även innefattar fredligt politiskt påverkansarbete, såsom kampanjer och andra opinionsyttringar, så innebär det att om nämnden bifaller denna skrivning så riskerar ett antal av de föreningar som idag får föreningsbidrag att inte ha rätt till dem framöver. En pensionärsorganisation har till exempel all rätt att dela flygblad och en minoritetsorganisation har rätt att bedriva opinionsarbete.

Även om vi förstår att syftet med riktlinjerna säkerligen är att tydliggöra att våld mot politiska motståndare är helt förkastligt så menar vi att denna skrivning måste förändras eller strykas då den riskerar att drabba även helt vanliga föreningar som använder sig av fredliga utomparlamentariska metoder. Vi vill till exempel påminna om att när politiska partier, från höger till vänster, delar flygblad – så är det utomparlamentariskt arbete.

Då riktlinjerna syftar till att vara ett stöd i nämndernas arbete med föreningsbidrag samt förtydliga, och stödja, nämnderna i detta arbete, så motverkar denna typ av skrivningar sitt syfte och öppnar för oklara tolkningar och godtycklighet i beslutsfattandet.

Vi vill också framhålla en del kritik som inkommit från olika verksamheter i staden. Idrottsförvaltningen framhåller i sitt remissvar att deras lokalupplåtelse består främst av korttidsupplåtelse av idrottsytor- och lokaler genom nämndens bokningssystem till föreningar, företag, förbund som privatpersoner. Och menar att riktlinjerna är framtagna med utgångspunkten i fristående förfrågningar att nyttja staden lokaler och inte är anpassade utifrån omfattande löpande upplåtelseverksamhet så som vid bokningar av idrottsytor. Vi håller med idrottsförvaltningen i detta och menar riktlinjerna behöver tydliggöra hur kontroller vid löpande omfattande upplåtelseverksamhet ska genomföras proportionerligt samt att det behöver göras åtskillnad mellan återkommande verksamhetsstöd och stöd av projektkaraktär där större belopp beviljas och där särskilda beslut krävs.

Slutligen vill vi framhålla kommentarer från fastighetskontoret som menar att det är oklart om riktlinjerna ska omfatta kontorets kommersiella verksamhet, som uthyrning till butiker som säljer barnkläder (som kan vara tillverkade av barn) men tar också exempel om uthyrning till musikkollektiv (som skulle kunna repetera och uppföra verk med odemokratiska texter) och skriver ”Kontoret bedömer det som mycket svårt att på ett effektivt sätt kunna kontrollera vandeln hos hyresgästerna i alla delar både inför och under avtalstiden. Detta skulle fordra mycket omfattande resurser och därtill en näst intill omöjlig objektiv bedömningsgrund.” Vi instämmer i fastighetskontorets bedömning och menar att riktlinjerna med bakgrund av detta och

övriga synpunkter behöver tydliggöras för att vara användbara som just riktlinjer i verksamheternas löpande arbete.

Bromma stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av Johan Paccamonti m.fl. (M), Hanna Wistrand (L), Karl Persson (MP) och Adrian Nordén (C) enligt följande.

Den grönbå majoriteten instämmer med förvaltningens förslag. Med tanke på föreningslivets stora brist på lokaler är det viktigt att riktlinjerna moderniseras och blir enklare att tolka. Vi vill dock framhålla vikten av samarbete mellan stadens förvaltningar (tex. med socialförvaltningen som har mycket information om aktörer. Det tydligt ska framgå att fastighetskontorets alla lokaler berörs av riktlinjerna.

Särskilt uttalande gjordes av Lillemor Samuelsson (V) som Johan Paccamonti m.fl. (M), Hanna Wistrand (L), Karl Persson (MP), Adrian Nordén (C) och Johan Heinonen m.fl. (S) anslöt sig till enligt följande.

I förslaget till riktlinjer om lokalupplåtelse – demokrativillkor, går att läsa att ”En förening/organisation/aktör som begår lagbrott eller använder utomparlamentariska metoder för att uppnå ett politiskt mål ska därmed inte tillåtas nyttja stadens lokaler.”

Definitionen av utomparlamentariska aktioner är enligt Nationalencyklopedin politisk aktivitet utanför det parlamentariska systemet. Vidare går att läsa att definitionen innefattar: ”I en parlamentarisk demokrati kan det röra sig om fredliga demonstrationer, kampanjer eller andra opinionsyttringar, ibland mot parlamentariska beslut.”

Definitionen av utomparlamentariska metoder innefattar alltså även fredligt politiskt påverkansarbete, såsom kampanjer och andra opinionsyttringar. Att stadens riktlinjer använder begreppet utomparlamentariska metoder som ett skäl för att neka lokalupplåtelse innebär mer oklarheter än nödvändigt, även om riktlinjerna slår fast att ingen begränsning av yttrandefriheten ska ske.

Vi förstår att syftet med riktlinjerna är att tydliggöra att våld mot politiska motståndare är helt förkastligt, vilket Vänsterpartiet starkt instämmer i. Vi menar dock att denna skrivning måste förändras eller strykas då den riskerar att motverka sitt syfte och öppna för oklara tolkningar och godtycklighet i beslutsfattandet.”

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Özlem Körhan m.fl. (V), enligt följande.

Att delvis godkänna förvaltningens förslag till beslut

Att därutöver utöver anföras

Vi anser att förslaget i stort väcker fler frågor än det ger svar, och att dessa frågor behöver redas ut för att riktlinjerna ska vara behjälpliga i förvaltningarnas arbete.

I förslaget till riktlinjer avseende lokalupplåtelse – demokrativillkor, går att läsa att ”En förening/organisation som begår lagbrott eller använder utomparlamentariska metoder för att uppnå ett politiskt mål kan sägas motarbeta det demokratiska styrelseskicket och ska inte beviljas bidrag.”

Definitionen av utomparlamentariska aktioner är enligt Nationalencyklopedin politisk aktivitet utanför det parlamentariska systemet. Vidare går att läsa att definitionen innefattar:

”I en parlamentarisk demokrati kan det röra sig om fredliga demonstrationer, kampanjer eller andra opinionsyttringar, ibland mot parlamentariska beslut. Gränsen mellan legala och illegala utomparlamentariska aktioner kan ibland vara svår att dra. Tydligt illegala handlingar är t.ex. våldsamma aktioner och sabotage. Aktioner riktade mot det demokratiska parlamentariska systemet som sådant, t.ex. militärkupper och revolutioner, är också att betrakta som utomparlamentariska.”

Då definitionen av utomparlamentariska metoder även innefattar fredligt politiskt påverkansarbete, såsom kampanjer och andra opinionsyttringar, så innebär det att om nämnden bifaller denna skrivning så riskerar ett antal av de föreningar som idag hyr lokaler av staden att inte kunna göra det framöver. En pensionärsorganisation har till exempel rätt att dela flygblad och en minoritetsorganisation har rätt att bedriva opinionsarbete. Även om vi förstår att syftet med riktlinjerna säkerligen är att tydliggöra att våld mot politiska motståndare är helt förkastligt, vilket Vänsterpartiet starkt instämmer i, så menar vi att denna skrivning måste förändras eller strykas då den riskerar att drabba även helt vanliga föreningar som använder sig av fredliga utomparlamentariska metoder. Vi vill till exempel påminna om att när politiska partier, från höger till vänster, delar flygblad – så är det utomparlamentariskt arbete.

Då riktlinjerna syftar till att vara ett stöd i nämndernas arbete med lokalupplåtelse samt förtydliga, och stödja, nämnderna i detta arbete, så motverkar denna typ av skrivningar sitt syfte och öppnar för oklara tolkningar och godtycklighet i beslutsfattandet.

Vi vill också framhålla en del kritik som inkommit från olika

verksamheter i staden. Idrottsförvaltningen framhåller i sitt remissvar att deras lokalupplåtelser består främst av korttidsupplåtelser av idrottsytor- och lokaler genom nämndens bokningssystem till föreningar, företag, förbund som privatpersoner. Och menar att riktlinjerna är framtagna med utgångspunkten i fristående förfrågningar att nyttja staden lokaler och inte är anpassade utifrån omfattande löpande upplåtelseverksamhet så som vid bokningar av idrottsytor. Vi håller med idrottsförvaltningen i detta och menar riktlinjerna behöver tydliggöra hur kontroller vid löpande omfattande upplåtelseverksamhet ska genomföras proportionerligt samt att det behöver göras åtskillnad mellan återkommande verksamhetsstöd och stöd av projektkaraktär där större belopp beviljas och där särskilda beslut krävs.

Fastighetskontoret menar att det är oklart om riktlinjerna ska omfatta kontorets kommersiella verksamhet, som uthyrning till butiker som säljer barnkläder (som kan vara tillverkade av barn) men tar också exempel om uthyrning till musikkollektiv (som skulle kunna repetera och uppföra verk med odemokratiska texter) och skriver "Kontoret bedömer det som mycket svårt att på ett effektivt sätt kunna kontrollera vandeln hos hyresgästerna i alla delar både inför och under avtalstiden. Detta skulle fordra mycket omfattande resurser och därtill en näst intill omöjlig objektiv bedömningsgrund." Vi instämmer i fastighetskontorets bedömning och menar att riktlinjerna med bakgrund av detta och övriga synpunkter behöver tydliggöras för att vara användbara som just riktlinjer i verksamheternas löpande arbete."

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Niklas Thorén m.fl. (V) enligt följande.

Att delvis godkänna förvaltningens förslag till beslut
Att därutöver utöver anföra

Vi anser att förslaget i stort väcker fler frågor än det ger svar, och att dessa frågor behöver redas ut för att riktlinjerna ska vara behjälpliga i förvaltningarnas arbete.

I förslaget till riktlinjer avseende lokalupplåtelse – demokrativillkor, går att läsa att "En förening/organisation som begår lagbrott eller använder utomparlamentariska metoder för att uppnå ett politiskt mål kan sägas motarbeta det demokratiska styrelseskicket och ska inte beviljas bidrag."

Definitionen av utomparlamentariska aktioner är enligt

Nationalencyklopedin politisk aktivitet utanför det parlamentariska systemet. Vidare går att läsa att definitionen innefattar: "I en parlamentarisk demokrati kan det röra sig om fredliga demonstrationer, kampanjer eller andra opinionsyttringar, ibland mot parlamentariska beslut. Gränsen mellan legala och illegala utomparlamentariska aktioner kan ibland vara svår att dra. Tydligt illegala handlingar är t.ex. våldsamma aktioner och sabotage. Aktioner riktade mot det demokratiska parlamentariska systemet som sådant, t.ex. militärkupper och revolutioner, är också att betrakta som utomparlamentariska."

Då definitionen av utomparlamentariska metoder även innefattar fredligt politiskt påverkansarbete, såsom kampanjer och andra opinionsyttringar, så innebär det att om nämnden bifaller denna skrivning så riskerar ett antal av de föreningar som idag hyr lokaler av staden att inte kunna göra det framöver. En pensionärsorganisation har till exempel all rätt att dela flygblad och en minoritetsorganisation har rätt att bedriva opinionsarbete. Även om vi förstår att syftet med riktlinjerna säkerligen är att tydliggöra att våld mot politiska motståndare är helt förkastligt, vilket Vänsterpartiet starkt instämmer i, så menar vi att denna skrivning måste förändras eller strykas då den riskerar att drabba även helt vanliga föreningar som använder sig av fredliga utomparlamentariska metoder. Vi vill till exempel påminna om att när politiska partier, från höger till vänster, delar flygblad – så är det utomparlamentariskt arbete.

Då riktlinjerna syftar till att vara ett stöd i nämndernas arbete med lokalupplåtelse samt förtydliga, och stödja, nämnderna i detta arbete, så motverkar denna typ av skrivningar sitt syfte och öppnar för oklara tolkningar och godtycklighet i beslutsfattandet.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Tina Kratz m.fl. (V) enligt följande.

1. Att delvis godkänna förvaltningens förslag till beslut
2. Att därutöver anföra

Vi anser att förslaget i stort väcker fler frågor än det ger svar, och att dessa frågor behöver redas ut för att riktlinjerna ska vara behjälpliga i förvaltningarnas arbete.

I förslaget till riktlinjer avseende lokalupplåtelse – demokrativillkor, går att läsa att "En förening/organisation som begår lagbrott eller

använder utomparlamentariska metoder för att uppnå ett politiskt mål kan sägas motarbeta det demokratiska styrelseskicket och ska inte beviljas bidrag.”

Definitionen av utomparlamentariska aktioner är enligt Nationalencyklopedin politisk aktivitet utanför det parlamentariska systemet. Vidare går att läsa att definitionen innefattar:

”I en parlamentarisk demokrati kan det röra sig om fredliga demonstrationer, kampanjer eller andra opinionsyttringar, ibland mot parlamentariska beslut. Gränsen mellan legala och illegala utomparlamentariska aktioner kan ibland vara svår att dra. Tydligt illegala handlingar är t.ex. våldsamma aktioner och sabotage. Aktioner riktade mot det demokratiska parlamentariska systemet som sådant, t.ex. militärkupper och revolutioner, är också att betrakta som utomparlamentariska.”

Då definitionen av utomparlamentariska metoder även innefattar fredligt politiskt påverkansarbete, såsom kampanjer och andra opinionsyttringar, så innebär det att om nämnden bifaller denna skrivning så riskerar ett antal av de föreningar som idag hyr lokaler av staden att inte kunna göra det framöver. En pensionärsorganisation har till exempel all rätt att dela flygblad och en minoritetsorganisation har rätt att bedriva opinionsarbete.

Även om vi förstår att syftet med riktlinjerna säkerligen är att tydliggöra att våld mot politiska motståndare är helt förkastligt, vilket Vänsterpartiet starkt instämmer i, så menar vi att denna skrivning måste förändras eller strykas då den riskerar att drabba även helt vanliga föreningar som använder sig av fredliga utomparlamentariska metoder. Vi vill till exempel påminna om att när politiska partier, från höger till vänster, delar flygblad – så är det utomparlamentariskt arbete.

Då riktlinjerna syftar till att vara ett stöd i nämndernas arbete med lokalupplåtelse samt förtydliga, och stödja, nämnderna i detta arbete, så motverkar denna typ av skrivningar sitt syfte och öppnar för oklara tolkningar och godtycklighet i beslutsfattandet. Vi vill också framhålla en del kritik som inkommit från olika verksamheter i staden. Idrottsförvaltningen framhåller i sitt remissvar att deras lokalupplåtelser består främst av korttidsupplåtelser av idrottsytor- och lokaler genom nämndens bokningssystem till föreningar, företag, förbund som privatpersoner. Och menar att riktlinjerna är framtagna med utgångspunkten i fristående förfrågningar att nyttja staden lokaler och inte är anpassade utifrån omfattande löpande upplåtelseverksamhet så som vid bokningar av idrottsytor. Vi håller

med idrottsförvaltningen i detta och menar riktlinjerna behöver tydliggöra hur kontroller vid löpande omfattande upplåtelseverksamhet ska genomföras proportionerligt samt att det behöver göras åtskillnad mellan återkommande verksamhetsstöd och stöd av projektkaraktär där större belopp beviljas och där särskilda beslut krävs.

Fastighetskontoret menar att det är oklart om riktlinjerna ska omfatta kontorets kommersiella verksamhet, som uthyrning till butiker som säljer barnkläder (som kan vara tillverkade av barn) men tar också exempel om uthyrning till musikkollektiv (som skulle kunna repetera och uppföra verk med odemokratiska texter) och skriver "Kontoret bedömer det som mycket svårt att på ett effektivt sätt kunna kontrollera vandeln hos hyresgästerna i alla delar både inför och under avtalstiden. Detta skulle fordra mycket omfattande resurser och därtill en näst intill omöjlig objektiv bedömningsgrund." Vi instämmer i fastighetskontorets bedömning och menar att riktlinjerna med bakgrund av detta och övriga synpunkter behöver tydliggöras för att vara användbara som just riktlinjer i verksamheternas löpande arbete.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av Ole-Jörgen Persson m.fl. (M), Åsa Nilsson Söderberg (L), Sus Andersson (MP) och Linn Bessner (C) enligt följande.

Stockholm har ett rikt och livskraftigt föreningsliv. Otaliga ideella föreningar och organisationer bidrar genom sin skiftande verksamhet till stadens starka civilsamhälle. Betydelsen kan illustreras genom åtskilliga goda exempel. Föräldrar som samlas för att genomföra trygghetsvandringar, idrotts- och kulturaktiviteter, föreningar som erbjuder läxhjälp till ungdomar, eller en utsträckt hand till ensamma äldre. Listan kan göras betydligt längre och belyser vikten av civilsamhällets betydelsefulla bidrag till sammanhållningen i samhället. Det är i sammanhanget också viktigt att påpeka att ett starkt civilsamhälle är en förutsättning för en välmående demokrati.

Civilsamhället spelar en otroligt viktig roll i det demokratiska samhället. Därför är det extra angeläget att staden endast upplåter sina lokaler till föreningar som står upp för våra gemensamma demokratiska värderingar. Stadens lokaler ska finnas till för möten och verksamheter som främjar ett starkt civilsamhälle, inte verksamhet som syftar till att underminera de demokratiska värderingar som samhället vilar på, varav några av de viktigaste är: fria val, respekt för människors olikheter, åsiktsfrihet, religionsfrihet, individens okränkbarhet, jämlikhet, inkludering samt

stärka barns ställning och motverka segregation. Därför välkomnar vi i den grönbå majoriteten införandet av ett skarpt demokrativillkor i riktlinjerna för lokalupplåtelser. Det är vår förhoppning att ett tydligare demokrativillkor kommer att förhindra antidemokratiska krafter från att vinna fotfäste i stadens föreningsliv och därigenom motverka de värderingar som staden strävar efter att upprätthålla genom att upplåta lokaler. I huvudsak tycker vi att de reviderade riktlinjerna uppfyller det tilltänkta syftet. Vi anser emellertid att de i vissa avseenden behöver förtydligas och kompletteras för att de till fullo ska kunna fullgöra målsättningen. Det är exempelvis viktigt att föreningslivet lyfts fram som en av stadens styrkor, att vissa ord och begrepp som används i riktlinjerna, till exempel utomparlamentariska metoder, förtydligas eller ändras så att de positiva företeelser, som omfattas härav, inte kan tjäna som förevändning för att neka lokalupplåtelser. Det är också viktigt att lyfta fram att ageranden med konstnärliga ändamål inom kultursektorn bör bedömas med försiktighet i syfte att säkra den grundlagsskyddade konstnärliga friheten. Därtill ska ansökningsförfarandet förenklas samt möjlighet finnas till stickprovskontroller av verksamhet som bedrivs i stadens lokaler för att säkerställa efterlevnaden av demokrativillkoret".

Ersätтарыttrande gjordes av Lars Hallberg (KD) enligt följande.

Om jag haft förslags- och rösträtt hade jag ställt mig bakom Ole-Jörgen Persson m.fl. (M), Åsa Nilsson Söderberg (L), Sus Andersson (MP) och Linn Bessner (C) särskilda uttalande.

Södermalms stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av Christina Wallmark (SD) enligt följande.

Sverigedemokraterna välkomnar förslaget om att säkerställa att inga föreningar som inte följer stadens riktlinjer ska få hyra stadens lokaler genom att införa ett demokrativillkor. Det här är något som vi har föreslagit länge, då det är av största vikt att vårt öppna, demokratiska och inkluderande samhälle kan fortsätta att vara just det. Förslaget som ställs till nämnden ligger i linje med det beslut som fattades tidigare i veckan av Högsta domstolen som nekade prövning av Kammarrättens dom om att SUM, Sveriges unga muslimer, ska krävas på återbetalning av utbetalat stöd just på grund av sin bristande demokratisyn. Odemokratiska föreningar ska vare sig få bidrag från staden eller ges möjlighet att hyra lokaler av staden.

Älvsjö stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av Mattias Håkansson (V) enligt följande.

Vi stället oss helt bakom den övergripande ambitionen att kommuner inte ska upplåta sina lokaler till antidemokratiska organisationer, liksom vi helt håller med om att yttrandefrihet inte innebär en ovillkorad rätt att kräva tillträde till sådana lokaler.

Men därefter börjar frågetecknen inställa sig.

I likhet med förvaltningens avslutande synpunkter kan vi konstatera att en extremistisk organisation inte torde ha några större problem att intyga sig förbi de krav som ställs. För att komma till rätta med detta skulle krävas en relativt långtgående kontrollapparat med tillhörande resursbehov. Och ingen torde kunna tycka att detta är något som det finns resurser till.

Av riktlinjerna framgår också att extra kontroller ska göras 'om staden får information om att en förening/organisation/aktör brister angående demokrativillkoret, bör de ges tillfälle att bemöta uppgifterna'. Härefter ligger också flera frågetecken, även åt andra håll: i vilka fall kan det anses att staden har fått sådan information och hur gick dylik informationsinhämtning till? Antingen har det handlat om slumpor och godtycke, vilket inte är tillfredsställande, eller så kräver det en systematisk kontrollapparat som inte bara drar pengar och resurser utan också riskerar bli överkontrollerande på ett sätt som tangerar föreningsfrihetens gränser. De efterföljande resonemangen kring var gränserna går för vad organisationen ska ta ansvar för, liksom de återkommande hänvisningarna till att saker ska bedömas i varje enskilt fall, öppnar även dessa för godtycke.

Och vid risk för tolkningsproblematik bör övervägas sådant som tydliggör eventuell överprövning, delegation av vem som får fatta vilka beslut eller avrapportering/sammanställning av problematiska fall.

Åt andra hållet finns, givet de långtgående krav på intygande, dokumentation av programpunkter och så vidare, risken för att organisationer vars verksamhet är fullkomligt okontroversiell fastnar i byråkrati kring en lokalbokning som borde vara enkel. Isåfall har staden försvårat vardaglig demokratiutövning, vilket ju knappast heller kan vara syftet.

Frågan måste ställas om detta är rätt metod. Ett annat sätt att nå målet kunde vara att ålägga förhyrare att skriva under förbindelse

kring att inte bryta mot vissa villkor, och därefter utföra stickprovskontroller i de fall det anses behövas, med möjligheten till efterhandssanktioner.

Sammanfattningsvis oroar vi oss för att dessa riktlinjer riskerar bli ett tomt slag i luften, eller skapa onödigt krångel.